

Peršone

- BARON NALETEL
- ROZALA, njegova gospa
- MATIČEK, vrtnar graščinski
- NEŽKA, hišna
- TONČEK, študent na vakancah
- ZMEŠNJAVA, advokat na deželi
- ŽUŽEK, kancelir graščinski
- BUDALO, njegov šribar
- JERCA, županova hči
- JAKA, lakaj
- GAŠPER, delavec
- MARKA, rihtni hlapec
- Godci
- Kmetiški fantje in deklič

Igrá se na gradu na Gorenjskem blizu vasi.

[\[uredi\]](#) Prvi akt

Cimer na pol spravljen. Na sredi stoji velik stol za naslonit. Matiček nekaj meri po tleh. Nežka stoji pred špeglom, slamniki in rožo na njem popravlja.

[\[uredi\]](#) Prvi nastop

Matiček, Nežka

MATIČEK: Devetnajst čevljev je dolgost, širokost pak šestindvajset.

NEŽKA: Poglej, Matiček, moj slamniki; tako bo lepši stal, kajne?

MATIČEK: Prav lepó; ta roža tudi lepo stoji, al lepši cvedè tvojih lic roža v mojih očeh!

NEŽKA *malo nazaj stopi:* Kaj pak meriš, ljubi moj?

MATIČEK: Gledam, če bo postelja, katero nama je baron obljubil, dosti prostora imela.

NEŽKA: Kaj tukaj bo stala?

MATIČEK: Tukaj bo naju prebivališče.

NEŽKA: Ta ne bo péla, po nobeni céni.

MATIČEK: Zakaj ne?

NEŽKA: Zadosti, da jaz nečem.

MATIČEK: Al se vendar pové, zakaj ne.

NEŽKA: Tudi to se ne pové.

MATIČEK: Tako je le, kadar nas žené enkrat v svojo mrežo ujamejo.

NEŽKA: Tihó bodi!

MATIČEK: Al veš, Nežka, da jaz za naprej ne bom več krtoval dolí po vrtu? Ti boš morala z mano drugače ravnati. Od danes tega dneva sem prvi hišni služabnik in tako rekoč prijatelj baronov. Po tem,

ménim, boš vendar spoznala, da v celem gradu ni boljšega kraja za najudva kakor tukaj v sredi med baronom in gnádljivo gospó. Kadar gospó ponoči, postavim, trebuh boli in zvonček zapoje, tri stopinjice storiš - frk! - in notri boš. Kadar gospod mene hoče in zvonček zapoje, dvakrat skočim - frk! - in pri njem bom.

NEŽKA: Prav imaš! Kadar pak zjutraj zvonček zapoje in gospod tebi kako dolgo dolgo opravilo dá, on tudi tri stopinjice stori - frk! - in je pri mojih vratih, trikrat skoči, frk! -

MATIČEK: Kako meniš?

NEŽKA: Poslušaj!

MATIČEK: Govôri za božjo voljo!

NEŽKA: Naš baron Nalêtel se je lepih punc tukaj okoli že naveličal; on bi se zdaj rad lepo doma držal; al meniš pri svoji gospe? Kajpakda! - Pri tvoji ženici, ljubi moj Matiček. Starega Žužka je najel, da bi me na njegovo plat spravil.

MATIČEK: Žužek! Ta prekleti Žužek! Če mu reber ne polomim -

NEŽKA: Ali si kdaj mislil, da bo on meni doto dal zavoljo tvoje službe?

MATIČEK: Zakaj ne? Meni se zdi, da sem vendar -

NEŽKA: Uh, kako so ti učeni ljudje neumni!

MATIČEK: Pravijo tako.

NEŽKA: Al ta svet vendar ne verjame.

MATIČEK: Ta svet je neumen.

NEŽKA: Poslušaj tedaj. Naš baron hoče mene na skrivnem zase kupiti in ti bi veselje imel plašč držati! - Ta misel ni tako napačna, kaj meniš?

MATIČEK: Že mi bo jeza čelo razdejala -

NEŽKA: Nič se ne praskaj po čelu.

MATIČEK: Zakaj ne?

NEŽKA: Bi utegnil kakšen bedênec ven zboosti.

MATIČEK: Ti si vendar poredna! - Kako bi pak bilo, ko bi midva to reč drugače zvila. Jaz ga hočem speljati, da bi on še tako zbrisan bil; al dota mora préd v aržatu biti.

NEŽKA: To je le! Denar in goljufija tebe vkup drži.

MATIČEK: Baron hoče mene goljufati, rajši bom jaz njega.

NEŽKA: Ali se nič ne bojiš?

MATIČEK: Kogá se bom bal? Kdor ne vaga, je brez blaga.

Zvonček se sliši.

NEŽKA: Gospa je že na nogah; sinoči mi je pripovedovala, da hoče danes z mano narprvič govoriti.

MATIČEK: To pak že kaj pomeni.

NEŽKA: Moram iti; moj bodi, Matiček. Misli na to, kar imaš storiti.

MATIČEK: Kaj tako kmalu greš? Ti nič prav ne spoznaš, kako grozno te ljubim.

NEŽKA: Kdaj boš enkrat jenjal meni le-tó od jutra do večera praviti?

MATIČEK: Kakor hitro ti bom le-tó od jutra do večera skazati mogel.

NEŽKA *steče.*

[\[uredi\]](#) **Drugi nastop**

Matiček sam

MATIČEK: To je res! Deklica je ta, da ji ni para! Okrogla kakor igračica, pripravna, priljudna! To je vse živó, vse polno ljubezni in ognja! - In zraven tudi kako pametna! - *Gre gor in dol* in roke riblje. - *Ha, ha, ljubi moj baron, sva vkup?* Zdaj šele zastopim, zakaj mene tako visoko povzdigniti hočejo. Jaz bi njim služil, oní pak moji ženi; jaz bi njih glavó krišpal, oní pak mojo, jaz bi se za njih žlahto trudil, oní bi pak za mojo skrbeli. Matiček, tako daleč se ne boš zgubil. - Ti pak, stara lažniva beštija, priliznjeni Žužek! Tebe bom jaz - kogá? - Matiček, dobro premisli! Tukaj se ne smeš prenagliti. Ti jih moraš tako vkup spraviti, da si bodo eden drugemu rogé odbili. Narprvič moraš denar in Nežko imeti; baronu kako drugo kost podložiš, Žužka pak dobro namažeš.

[\[uredi\]](#) **Tretji nastop**

Zmešnjava, Matiček

MATIČEK: Ho, ho! Gospod Zmešnjava, prisrčni gospod! So v svate prišli? Vedó, da se bom ženil. - No, no, me prav veseli.

ZMEŠNJAVA. Prijatelj, je sicer govorjenje o neki ženitvi, res je; al ne celó tako, kakor ti misliš.

MATIČEK *Tale – na nos pokaže* - naj ga pogledajo, se bo ženil. Oní pak znajo misliti in govoriti, kolikor se jim poljubi.

ZMEŠNJAVA: Sva sama? Naju nobeden ne sliši?

MATIČEK: Da bodo celó samí, grem tudi jaz.

ZMEŠNJAVA: Čakaj, prijatelj! Midva imava nekaj posebnega govoriti! - Ti si pred tremi leti doli pod Novim mestom na Gobovem gradu služil. Je res al ne?

MATIČEK: Res.

ZMEŠNJAVA: Tak poznaš ključarico na tistem gradu, imenovano Marija Smrekarica?

MATIČEK: V treh letih sem tolikanj ženskih obrazov videl; dobro vedó, da ni mogoče vseh v glavi obdržati.

ZMEŠNJAVA: Té nisi pozabil. Al morebiti se boš vsaj tistih dvesto kron spomnil, katere ti je posodila.

MATIČEK: Če mi jih je posodila, sem jih tudi zapravil. Nič se laže ne pozabi kakor zapravljeni denar.

ZMEŠNJAVA: Posodila sub conditione expressa –

MATIČEK: Nikar, po latinsko mi jih ni posodila.

ZMEŠNJAVA: To se reče: s tem pristavkom, s to zavézo – da jih boš nazaj plačal in da jo boš vzal.

MATIČEK: Tako! Tista je pak druga. Al je lepa?

ZMEŠNJAVA: Se zájde.

MATIČEK: Mlada?

ZMEŠNJAVA: Pri narboljših letih, okoli štirideset.

MATIČEK: Mesnata?

ZMEŠNJAVA: Redí se dobro, ne bodi ji oponeseno.

MATIČEK: Velika, majhna?

ZMEŠNJAVA: Pokáj to vprašanje? – Dobro jo poznaš; nikar ne táji!

MATIČEK: Zato, gospod žlahtni, ker njim ravno eno tako voščim. Naj jo oní vzamejo; njim se bo bolj prilegla. Svoj dolg ji pak za doto pustim.

ZMEŠNJAVA: Prijatelj, ne pozabi, s kom govoriš! Te tvoje zvijače ti ne bodo nič pomagale.

MATIČEK: Vem, ko bi doktor bil, bi mi kaj noter nesle.

ZMEŠNJAVA: Zadosti je praznih besedí. Al jo plačaš in jo vzameš? To je moje vprašanje. – Poglej, ona ti je še zdaj dobra; pisala mi je, da imam to reč lepo na tihem poravnáti; če se pak rajši pravici kakor nje dobroti podvržeš, te imam tožiti zdajci, pri tej priči. – Govôri, Matiček!

MATIČEK: Vidijo, ta reč se mora z jasno, trezno glavó dobro preudariti in premisliti. Danes sem pijan, pijan od veselja, pijan od ljubezni kakor vsak ženin. Naj potrpe vsaj do jutrega.

ZMEŠNJAVA: Fantalin, ti se iz mene norca delaš. Le počakaj, jaz ti jo bom zasolil pri zeleni mizi, da boš vse svoje dni mislil na Zmešnjavo.

MATIČEK: Nikár naj se ne jezé, gospod žlahtni!

ZMEŠNJAVA: Se bova zaslišala pri gospóski, in še danes! In še danes! *Hoče iti, v tem pride Nežka in zad obstoji.*

MATIČEK: Naj gredó z mana dol na vrt, jim bom dal dinjo pokusiti, da se bodo ohladili. Sicer bi jim jeza škódovala. *Gresta oba.*

[\[uredi\]](#) Četrty nastop

Nežka sama

NEŽKA: "Se bova zaslišala pri gosposki, in še danes! In še danes!" – Kaj to pomeni? – Je pak že spet Zmešnjava kakšno zdražbo naredil. – Nič ne dé, jaz se na svojega Matička zanesem. On ima pamet in dober jezik. *Vrže gvant, katerega je v naročju prinesla, na stol. Zdaj sama ne vem, kaj tukaj iščem.*

[\[uredi\]](#) Peti nastop

Nežka, Tonček

TONČEK *priteče:* Nežka! Vendar te enkrat sámó najdem; že dve uri sem za tabo lazil. Oh! Ti se boš možila in jaz - jaz grem v Ljubljano!

NEŽKA: Zato ker se bom jaz možila, greš ti v Ljubljano? Kako je to zastopiti?

TONČEK *žalostno:* Nežka, baron mi je slovo dal.

NEŽKA: Saj še niso vakance ven; kaj si pak spet kako otročarijo napravil?

TONČEK: Saj veš, Nežka, da danes na večer imajo k županu godci priti. Jerci sem beseda dal, da bom z njo plesal; zato sem sinoči doli k njej stopil, da bi bila malo skusila. Komaj jo kake dvakrat zasučem, kar pride stara županka in barona napové. Še nisem prav časa imel se skriti, je že noter priropotal. Usta so se mu penila od jeze, kadar je mene zagledal. "Poberi se!" je dejal, "ti páberek," in še eno drugo besedo, al me je sram povedati – "poberi se danes iz te hiše in jutri iz graščine!" Če ga gnádljiva gospa, moja lepa botrica, ne bo potolažila, tak je včn z mano: te moje oči ne bodo nikdar več tako srečne tebe videti.

NEŽKA: Mene? Kaj mene videti? Je na meni vrsta? – Si se gnádljive gospe že naveličal?

TONČEK: Oh, Nežka! Nikdar me ne spominjaj! Nje lepota je moje srce ranila; al strah me obide, kadar se zmislim, da jo ljubim.

NEŽKA: Tako! Zato se zdaj mene primeš, kajne? O ti srboritnik! *Mu dá šnobrc.*

TONČEK: Kako si ti srečna, da jo celi dan gledaš, celi dan z njo govoriš, zjutraj jo oblačiš, na večer jo slačiš – od igle do igle – Nežka, ne smem dalje misliti! – Tiho, nekaj mi je v glavo padlo – skozi mojo ljubezen, skozi vse, kar ti je ljubó, te prosim, nikar mi dol ne udari –

NEŽKA: Kogá?

TONČEK: Eno podvezo od gnádljive gospe.

NEŽKA: Nesramnež grdi!

TONČEK: Narlepšo pesem, ki sem jo šele naredil, ti dam zanjo. *Poklekne.* O daj mi jo! Kadar se bo moje srce v morju žalosti potopilo, tistikrat bo ta podveza in zraven spomin na mojo Nežko –

NEŽKA: Tiho bodi, kvanta! *Ga na usta udari.* Ljubi moj, koliko jih imaš vendar? – K Jerci v vas hodiš, za gnádljivo gospo na skrivnem zdihuješ, za mano si tudi začel nekaj slepariti –

TONČEK: Jaz res ne vem, kaj bo z mano. Nekaj časa sem je začelo vse vreti v meni; da le kako žensko zagledam, že mi srce bije; da le besedo ljubezen slišim, že se tresem od želje in veselja, mraz in vročina me naenkrat prevzame. Včasih letam po borštu kakor kak védomec in vpijem: "Ljubim te!" da ne vem kóga. Drevesom, skalam, oblakom in vetrovom svojo ljubezen razkladam.

NEŽKA: Na tako vižo boš še obnôrel.

TONČEK: Joj. *Zagleda barona in se skrije za stolom.*

NEŽKA: Kaj ti je?

[uredi] Šesti nastop

Nežka, baron Naletel, Tonček skrit

NEŽKA: Ha! *Zagleda barona in se bliža stolu, da Tončka zakrije.*

BARON: bliže k njej stopi: Nežka, ti nisi nič kaj dobre volje; si sama s sabo govorila: tvoje srce je malo nepokojno. Al ne more drugače biti, zlasti pak v tem stanu.

NEŽKA: Vaša gnada, kaj zapovedó? Ko bi jih kdo pri meni našel!

BARON: Bog obvari! – Al ti veš, da sem tvoj prijatelj. da te rad vidim – kaj bom druge besede iskal! – – da te ljubim. Žužek ti je že tako povedal. V kratkem ti bom razložil, kar si moje srce vošči, poslušaj! *Se usede na stol.*

NEŽKA: Nečem nič slišati.

BARON: Eno samo besedico! Ti veš, da sem Matička čez vse svoje služabnike povzdignil; njemu sem čez dal, tako rekoč, gospodarstvo svojega gradu in tebi – svojega srca.

NEŽKA: Naj ne zamerijo, vaša gnada! To nikamor ne kaže. – Da bi govoriti smela!

BARON: Govôri, ljubka, dŕži se te pravice, katero si čézme zadobila.

NEŽKA: Jaz nečem nobene pravice čéznje imeti. Naj me z mirom pusté, lepo jih prosim!

BARON: Govôri préd!

NEŽKA z jezo: Že ne vem, kaj sem hotela reči –

BARON: Od gospodarstva čez moje srce je bilo govorjenje.

NEŽKA: Oní meni blago ponujajo, katero njih ni; sram jih bodi!

BARON: Kako meniš?

NEŽKA: Njih srce, njih ljubezen so gnádljivi gospe pred nebom in zemljo čéz dali; gospe, katera je njih vredna, katere lepota pod soncem nima enake, proti kateri jaz – naj se gledam, kakor hočem – senca nisem.

BARON: Ha, ha, ha! Ni drugega kakor to? – Ne zamerim ti, Nežka. Vi, ljudje tvojega stanu, imate še stare, nápačne kvante med sabo, da mož ne sme nobene druge ljubiti kakor svojo ženo in tako naprej. Al mi gospóda smo te muhe že davno popustili. Veselje in užitek, Nežka, to je naša postava. Dokler me veseli svojo ženo ljubiti, jo ljubim; kadar me ne veseli več, pak kako drugo. Kaj bi se silil? Kamor srce pelja, tam velja. Ljubezniva moja Nežka, pridi danes na véčer doli v borštek na konec vrta; kaj postavim, da ti bom tvoje muhe iz glave stepel.

ŽUŽEK *zunaj govori:* Al niso tukaj gospod baron?

BARON: Kdo je?

NEŽKA: Jaz uboga sirota!

BARON: Pojdi ven, da nobeden noter ne pride!

NEŽKA: Kaj njih pak hočem tukaj pustiti?

ŽUŽEK *zunaj:* Ni davno tega, kar sem jih videl noter iti; govoriti moram z njimi.

BARON: Se nimam nikamor skriti – pač, tukaj za stolom – glej, da ga skoraj spraviš.

Nežka mu vproti stopi; on jo malo proč porine, tako da ravno med njim in med Tončkom ostane. V tem času, kadar baron za stolom počene, se Tonček okoli stola splazi, se noter usede in nogé podse potegne. Nežka tisti gvant, katerega je prej prinesla, čez Tončka vrže in se pred stolom ustavi.

[\[uredi\]](#) Sedmi nastop

Baron in Tonček skrita, Nežka, Žužek

ŽUŽEK: Nisi videla gospoda barona?

NEŽKA *z jezo:* Zakaj bi jih jaz imela videti?

ŽUŽEK: Ko bi ti malo bolj brihtna bila, bi ne vpra-šála, zakaj. Matiček jih išče.

NEŽKA: Tak išče svojega sovražnika.

ŽUŽEK: Kaj se to pravi, žénina sovražiti, kadar se hoče nevesti dobro storiti? –

NEŽKA: Vem, da ne, po njih náuku!

ŽUŽEK: Moj náuk je le-ta: Ljubi Matička, ampak ljubi tudi njegovo srečo, in ker bo baron njegovo srečo storil, tak ljubi tudi barona.

NEŽKA *z jezo:* Sram jih bodi! Kdo jim je rekel semkaj priti?

ŽUŽEK Tihó, tihó! Nikar se ne jézi! Saj se bo vendar vse zgodilo, kakor boš sama hotela. Matiček je pameten, on ne bo sam sebi na soncu stal. – Al meni se vse zdi, ta mali študent –

NEŽKA: Tonček?

ŽUŽEK: Tonček, ravno ta – kateri zmerom za tabo lazi. Že danes zjutraj pred eno uro sem ga videl tukaj zunaj sem in tja hoditi tako dolgo, da se je k tebi splazil. – Reci, da ni res, če moreš!

NEŽKA: Kakopak!

ŽUŽEK: Al ni tudi pesmi od tebe zložil? Zastonj je gvišno ne skriva.

NEŽKA jezna: Kajpada, od mene!

ŽUŽEK: Al pak od gnádljive gospe. Sem že slišal, da se okoli nje tudi nekaj slini – – Al šéntaj, tam naj se váruje; kar to am tiče, si baron ne bo pustil pod nosom brbati.

NEŽKA: Kdo jim je pak neki to natvezel? Kaj si bodo še zmislili?

ŽUŽEK: Kaj sem si jaz zmislil? – Vsi ljudje tako govoré.

BARON vstane: Vsi ljudje tako govoré!

NEŽKA prestrašena na stran: Zdaj mi Bog pomagaj!

ŽUŽEK: Ha, ha, ha!

BARON: Žužek, naj rečejo hlapcem, da mi ga iz graščine stepó.

ŽUŽEK: Meni je žal, da sem zraven prišel.

NEŽKA: O moj Bog!

BARON k Žužku: Dekle se je prestrašilo; Nežka, usedi se tukaj dol. *Jo hoče na stol posaditi.*

NEŽKA ga proč porine: Jaz nečem sedeti. K meni priti, na tako vižo! Komu se to spodobi!

BARON: Saj sva dva, ljubka! Zdaj se ti ni treba nič bati.

ŽUŽEK: Vaša gnada, naj ne zamerijo, da jim po pravici povem. Meni je žal, da sem čez fanta govoril; sem si le zmislil, vidijo, da bi bil kaj iz nje spravil – sicer pak –

BARON: Vse zastonj – fant mora iti!

ŽUŽEK: Zavoljo otročarije?

BARON: Otročarije? Še sinoči sem ga pri županovi hčeri našel.

ŽUŽEK: Pri Jerci?

NEŽKA: So pak že gnádljivi gospod pri njej tudi kaj opraviiti imeli.

BARON vesel: Ta pregovor meni dopade.

ŽUŽEK: Se bo že vdala počasi; imam upanje.

BARON: Pak ne za tega voljo. – Imel sem z županom nekaj govoriti; grem tedaj dol, sinoči že po mraku, odprem vrata, najdem dekliča vsega prestrašenega. Uboštvo se ni vedelo kam dejati. Meni se je to čudno zdelo. Vprašam, gledam, iščem, vidim za vrati interfat ali nekaj takega dol viseti; stopim bliže, ga lepo flétno gori vzdignem. *Pokaže, kako je naredil, in gvant na stolu, pod katerim je Tonček skrit, vzdigne.* Kar zagledam – – – *Zagleda Tončka.* Ha!

ŽUŽEK: Ha, ha, ha!

BARON: Ta je pak še gorši, ta!

ŽUŽEK: Verjamem.

BARON k Nežki: Takó, takó, deklè; začetek je dober. Tvoj ženin se ima veseliti. Zavoljo fanta si tedaj mene goníla; si hotela sama biti? – In ti, mladenič, ti mrčes, ti se podstopiš nevesto Matičkovo zalezovati! – Čakaj, beštija! – Al je z vami prišel, Žužek?

NEŽKA: Nič se ni treba jeziti, vaša gnada; on je že tukaj bil, kadar so z mana govorili.

BARON: Da bi lagala! Njegov največji sovražnik bi mu te nesreče ne voščil.

NEŽKA: Prišel me je prosit, da bi bila zanj pri gnádljivi gospe ena dobro besedo noter položila. V tem pak gnádljivi gospod pridejo; kaj je hotel storiti, kakor da se je hitro skril.

BARON: Skril? Kje? Tukaj? – To je laž! To je laž! Od konca sem jaz sam noter sedel!

TONČEK: Vaša gnada, tistikrat kadar so oní noter sedeli, sem jaz zad za stolom čepel.

BARON: Lažnivi tat! Zadaj za stolom sem se jaz skril.

TONČEK: Tistikrat, vaša gnada, sem se jaz okoli splazil in noter usedel.

BARON: Tak je tedaj okoli švigal kakor martinček. – Nas je poslušal?

TONČEK: Vaša gnada, ušesa sem si zatisnil, da nisem celó nič slišal.

ŽUŽEK: Tiho! Ljudje prihajajo.

BARON *Tončka s stola zvleče in ga na noge postavi:* Ta prekleti paglavec, bi ne maral, da bi pred celim svetom noter obtičal.

[uredi] **Osmi nastop**

Tonček, Nežka, baron, Žužek, Matiček, gospa, Jerca in še drugi kmetiški fantje in punce, vsi lepo oblečeni

MATIČEK *krancelc, iz belih in rdečih rož spleden, v rokah drži in pravi gnádljivi gospe:* Vaša gnada, naj prosijo za nas!

GOSPA: Poglej, ljubi moj mož! Ti ljudje menijo, da jaz pri tebi še tolikanj premorem. Al vendar, ker njih prošnja –

BARON *malo zmešan:* Saj veš, da tebi nič dol ne udarim. Kaj hočejo?

GOSPA: Matiček bo vse povedal.

MATIČEK *k Nežki:* Prôsi tudi ti!

NEŽKA: Jaz mu prav pridem.

MATIČEK: Le prôsi, le prôsi!

BARON *k Matičku:* Kaj hočeš?

MATIČEK: Vaša gnada, danes pridejo godci k županu; kajne, Jerca?

BARON: In ti bi rada plesala; kajne?

JERCA *sramežljiva:* To bi že.

BARON *k Matičku:* In potlej?

MATIČEK Mi prosimo, cela vas prosi, vsi fantje in dekličiči prosijo, da bi se smeli podstopiti z godci v graščino priti.

BARON: Kaj ti praviš, Nežka?

NEŽKA: Jaz tudi prosim.

GOSPA: Pri županu je malo tesnó, tukaj imajo vsaj dosti prostora.

BARON: Pripeljite jih tedaj; vaše veselje bo moje. Jaz in moja gospa hočeva zraven biti.

MATIČEK: Še nekaj, vaša gnada.

BARON: Govôri!

MATIČEK: Ta krancelc sem iz narlepših rožic, iz belih in rdečih, za mojo Nežko spledel. On pomeni krono devištva. Ker sem jaz tedaj ženin in ker je Nežka nevesta, tak prosiva, da bi oní, vaša gnada, danes, kadar godci pridejo, krono devištva moji Nežki na glavo postavili.

BARON: Kaj ti noter pade, ljubi moj Matiček? Saj od te ceremónije nikdar ni bilo slišati v kranjski deželi.

MATIČEK: Pač, vaša gnada; lani pozimi, kadar smo v Ljubljani bili, sem večkrat v komediji bil; tak enkrat sem videl, da so z neko nevesto take ceremónije imeli. To mi je tako dopadlo, da sem si naprej vzel, da mora pri meni, kadar se bom jaz ženil, ravno tako biti.

BARON: Kaj je mogla za ena komedija biti?

MATIČEK: Po nemški so ji rekli: Die Hochzeit des Figaro.

BARON: Ha, ha, ha!

MATIČEK: Na kolenih jih prosim. *Poklekne, Nežka za njim; Matiček pokaže od zad z roko kmetiškim fantom in dekletom, da imajo tudi poklekniti. Pokleknejo in roke gori vzdignejo.*

GOSPA: Jaz svojo prošnjo z njimi sklenem; stôri jim to nedolžno veselje! Če je kdaj moja ljubezen proti tebi kaj zamogla –

BARON: Že zadosti; zadela si pravo stran mojega srca. Zavoljo tebe bom vse storil, karkoli hočeš.

GOSPA: Ljubeznivi mož. K drugim: Vstanite, vaša prošnja je uslišana! *Vsi zaukajo in vstanejo.*

BARON: *ves zmešan, si čelo riba in reče sam pri sebi:* Ujeli so me! *Matiček, Nežka in drugi pridejo po vrsti baronu in gospe suktno kušnil.*

MATIČEK k Tončku: Kaj pak ti, Tonče; se ne boš nič veselil?

NEŽKA: Siromak je žalosten; gnádljivi gospod so hudí nanj.

GOSPA: Jaz zanj prosim.

BARON: Ti ne veš, za koga prosiš.

GOSPA: Al je še mlad!

BARON: Ne tako mlad, kakor meniš.

TONČEK se trese: Vaša gnada, naj mi odpusté. Bil sem malo neposajen, al za naprej bodo videli –

GOSPA: V čem je ravno grešil, tega ne vem. Al tvoje jeze ni zaslužil, to bi hotela uganíti. Saj veš, ljubi moj, če mu ti roko odtegneš, je zgubljen.

BARON: Bog obvari!

MATIČEK: V njegovih letih marsikateri ni pameten bil.

NEŽKA: To je mladost, kaj se hoče!

JERCA sramežljiva in bojda: Vaša gnada – jaz – saj vedó – sinoči – saj sem jaz –

BARON: Že vem, že vem. – No, ker tedaj vse zanj prosi, tak hočem pozabiti, kar se je zgodilo. Jaz bom zanj skrbel, bom njegov oča za naprej kakor dosehmal. Al to si bom zgovoril, da mora še danes, zdaj kmalu, brez vsega odlašanja v Ljubljano iti. Ti, Matiček, pusti kobilo napreči – k Tončku – in ti svoja kopita vkup spravi. Le urno!

TONČEK *baronu roko kušne.*

BARON: Od svoje botre slovo vzemi in priporoči se lepó flétno.

TONČEK *pred gospo z enim kolenom poklekne in ne more besedice ven spraviti.*

GOSPA: Ker tebi ni pripuščeno le eno uro več pri nas prebivati, tak pojdi tedaj, ljubi moj Tonček. Dobro se uči, pokoren bodi svojim naprejpostavljenim, hudega tovarštva se váruj! Spoštuj svoja dobrotnika; ne pozabi na to hišo, kjer se je tvoji mladosti tolikanj zaneslo, in pusti kaj vedeti o sebi!

TONČEK *vstane in stopi na svoj kraj.*

BARON *h gospe:* Kakor vidim, tak tebi gre zelo k srcu –

GOSPA: Ne bom tajila, bojim se zanj; njegova leta so nevarna. Njegova botra sem.

BARON *k Žužku:* Žužek, oni so vendar prav imeli. Naj gredo z mano! K drugim. Dekličiči, fantje, popoldan se bomo tedaj videli.

Baron svojo gospo pod pazduho pelje in vsi gredó.

[uredi] **Deveti nastop**

Matiček, Nežka in Tonček

MATIČEK *ju pocuka in nazaj pripelje:* Ha, ha, ha! Ta se je naletel.

NEŽKA: Da veš, dobro si si jo izmislil.

MATIČEK: Zdaj pustimo to reč. – Nežka, nekaj ti imam povedati. Ko bi, postavim, slišala, da je Zmešnjava čezme kakšno tožbo vložil in da ta tožba, postavim –

NEŽKA: Tak se nimam ustrašiti, kajne? – Nič se ne boj. Meni se je že nekaj zazdevalo, al sem se nate zanesla.

MATIČEK: Ko bi še dalje naprej prišlo, da sem, postavim v nadlogi, v sili, preden sem tebe poznal, moj angelček, od stare, grde, škilaste, škrbaste ključarice na Gobovem gradu pod Novim mestom neke denarce prejel in da sem jo verjeti storil, da bi meni mogoče bilo njo za ženo vzeti, kaj bi ti rekla, Nežka?

NEŽKA: Oči bi ti ven skopala. *Na stran.* Ampak kaj se hoče! *K njemu.* Stara je, grda, škilasta, škrbasta, praviš? – No, to je še tvoja sreča. Sicer – – *Mu žuga.*

MATIČEK: Kar to drugo zadene, le mene pusti.

TONČEK: Matiček, ti si pozabil, da moram skoraj iti.

MATIČEK: Res je, in ti bi rad tukaj ostal?

TONČEK In kako rad!

MATIČEK: Ostal boš, nič ne maraj. Vzemi slovó od vseh; plašč na ramo obesi, svoje bukve, gvante, perilo in kar imaš, vkup spravi, da bodo vsi videli. Jaz bom pustil kobilo napreženo doli pred vrati stati. Ti si daj opraviti, nōsi, véži, popravljaljaj! Potem se gor usedi in dirjaljaj doli do boršta; tam kobilo na prvi hrast priveži in ti pak k nōgam skozi vrt nazaj pridi. Baron bo menil, da si že blizu Ljubljane. Al skriti se boš moral, dokler ga ne potolažimo.

TONČEK: To bi bilo že dobro, al jaz se bojim –

MATIČEK: Nič se ne boj. Matiček je glava! Le njega ubogaj!

Vsi gredo.

[\[uredi\]](#) **Zastor**

[\[uredi\]](#) **Drugi akt**

Lep cimer. Doli na dnu v alkófi stoji velika postelja. Na vsaki plati so vrata; v dnú tudi ena zraven alkófe in na drugi plati okno.

[\[uredi\]](#) **Prvi nastop**

Nežka in gospa prideta skozi vrata na desni plati.

GOSPA se vrže na stol: Vrata zapri, Nežka, in povej mi vse natanko!

NEŽKA: Jaz jim nisem nič zatajila, vaša gnada.

GOSPA: Al je mogoče, Nežka? Zapeljati te je hotel?

NEŽKA: Zapeljati ravno ne; so me le hoteli kupiti.

GOSPA: In ta mali fant je bil zraven?

NEŽKA: Za vélikim stolom je čepel. On me je prišel prosit, da bi pri njih zanj prosila.

GOSPA: Zakaj pak ni k meni prišel? – Al sem mu kdaj kaj dol udarila?

NEŽKA: Jaz sem mu kmalu rekla, al božec je ves prestrašen. Tako od hiše segnán biti in od njih se ločiti, vaša gnada! – Kaj menijo, da je to majhna reč? – "O Nežka," tako je proti meni zdihnil, "nje lepota je moje srce ranila; al strah me obide, kadar zmislím, da jo ljubim."

GOSPA: Al res tako strašno ven vidim, Nežka? – Saj sem mu vendar vselej roko držala.

NEŽKA: Kaj menijo, kaj si je še potlej zmislil? – Ne vem, če bi jim povedala al ne –

GOSPA: Le povej, le povej, Nežka!

NEŽKA: Naj premislíjo, eno podvezo od njih je hotel po vsi sili imeti.

GOSPA *na smeh*: Podvezo? – Božček!

NEŽKA: Jaz sem ga kregala, da se je podstopil kaj takega misliti. Tistikrat pak – vidíjo, gnádljiva gospa, jaz jim ne morem povedati, kaj je počel. Na tla se je vrgel, zviíjal pred mano kakor kača, oči so se mu bliskale kakor iskre, vriskal je pak kakor jesihar.

GOSPA *v mislih*: Kajpakda, Nežka!

NEŽKA: Sam zlodej je v tem fantu. Potem je naenkrat gor skočil in me objel, rekoč: "Ker svoje botrice ne smem, bom pak tebe."

GOSPA *v mislih*: Pustimo, pustimo te norčije – – Tedaj, ljuba moja, kaj ti je še moj gospod nazadnje rekel?

NEŽKA: Da Matička ne bom dobila, če se jim po njih volji ne vdam.

GOSPA *gor vstane, sem ter tja hodi in z vetrnico grozno maha*: On me nič več ne ljubi!

NEŽKA: Kaj se bodo jezili, vaša gnada!

GOSPA: Taki so le vsi možje. Preveč sem ga ljubila! Moja ljubezen ga je utrudila! To je moja pregreha. Al ti se nič ne boj; dobila ga boš. Jaz ti zanj dobra stojim. Bo skoraj prišel?

NEŽKA: Kakor hitro gnádljivi gospod na jago odidejo.

GOSPA *z vetrnico maha*: Odpri okno! Tukaj je taka vročina –

NEŽKA: Zato ker tako hitro gor in dol hodijo in z rokami mahajo. *Okno odpira.*

GOSPA *zamišljena:* Mene popustiti! – Nehvaležen človek!

NEŽKA *zavpije pri oknu:* Ravno tukaj gnádljivi gospod po vrtu jezdarijo. Jaka tudi in eden, dva, trije, štirje psi.

GOSPA: Ravno prav, to je že dobro – Nežka, eden trka.

NEŽKA *odpirat teče in poje:* To je moj Matiček! To je moj Matiček!

[uredi] Drugi nastop

Matiček, Nežka, gospa sedeča

NEŽKA: Tak pridi, pridi enkrat, ljubi moj! Gnádljiva gospa te že ne morejo dočakati.

MATIČEK: Mene? – Kaj je taka sila? – Vaša gnada, kadar prav premislim, tak vidim nazadnje, da vse prav gre. Gnádljivi baron mojo Nežko radi vidijo; in to je prav.

NEŽKA: Prav?

MATIČEK: Meni bodo gospodarstvo po celi graščini zaupali; in to je prav.

NEŽKA: Molči, molči, kvanta!

MATIČEK: Zato pak ker ti gospodarstvo po tvoji gra-ščinici njim nečeš zaupati, tak gnádljivi gospod na goljufigo mislijo; in to je prav. – Ker pak še dalje ta svet takó s sabo pripelje, da ena goljufiga drugo premaga, tak sem tudi jaz na eno mislil; in to je tudi prav!

GOSPA: Ljubi moj Matiček, kako se moreš zdaj norčevati?

MATIČEK: Al jaz, vaša gnada?

NEŽKA: Namesto da bi žalosten bil –

MATIČEK: Kaj ni zadosti, da si glavo ubijam, kako bomo svojo reč speljali? – Vaša gnada, naj me poslušaj! Jaz menim tako: gnádljivi gospod so po mojem kruhu lačni, tedaj je treba skrb v njih obuditi, da bi svojega lastnega ne zgubili.

GOSPA. Že prav, Matiček! Al kako?

MATIČEK: To je že storjeno, jaz sem jim že podkuril. Njih sem zatožil, vaša gnada!

GOSPA: Mene? – Al noriš?

MATIČEK: Jaz ne, al baron bodo noreli.

GOSPA: On je tako grozno nagle jeze!

MATIČEK: Ravno taki morajo biti. Kadar kri vre, se glava meša. Budalu sem pisemce v roko stisnil, da ga ima gnádljivemu gospodu dati, in jim zastopiti dal, da ima še danes neki zal gospod k njim v vas priti.

GOSPA: In ti se podstopiš tako laž čez mojo čast – –

MATIČEK. Vaša gnada, le pri njih je laž, pri kaki drugi bi bil morebiti zadel.

GOSPA. Na tako vižo se ti bom še morala zahvaliti.

MATIČEK: Naj mi povedó, al ni to lepa reč, da sem jim delo za cel dan napravil. Zdaj ne bodo vedeli, al bi eno varovali al bi za drugo lazili. Namest da bi Nežko zapeljevali, bodo njih senco lovili. Oní se

bodo repenčili, oní bodo sem in tja krivoritili z dolgim nosom. V ti zmoti bo dan pretekel in Nežka ostane Matičkova.

NEŽKA: Bomo videli, kako bo še pravda ven padla.

MATIČEK: Na pravdo jaz ne zmislím, pri moji duši! – Nežka, ti gnádljivemu gospodu pusti vedeti, da boš danes na večer v borštku nanje čakala.

NEŽKA: Ti meni to praviš?

MATIČEK: Uh! Pusti si dopovedati! Kdor iz nič nič narediti hoče, nič ne stori in ni za nič. Me zastopiš?

NEŽKA: Ta bi bila lepa!

GOSPA: Ti tedaj sam privoliš, da bo Nežka v borštu –

MATIČEK: Kaj še! Bog obvari! – Jaz le koga drugega v Nežkin gvant vtaknem in ga v boršt doli pošljem. Gospod bodo kmalu zraven; mi pak za njimi. Bodo videli, kaj bo to za en špas.

NEŽKA: V moj gvant? Koga neki?

MATIČEK: Tončka.

GOSPA: Saj je že proč.

MATIČEK: Zame je še tukaj; da bi le mene pustili ravnati!

NEŽKA: Na Matička se znajo zanesti, vaša gnada. Ti praviš tedaj –

MATIČEK: Da bom Tončka, dokler barona doma ne bo, semkaj poslal. Ti ga obleci in lepo napravi; jaz ga bom potlej zaprl in za naprej podučil. *Gre.*

[\[uredi\]](#) **Tretji nastop**

Nežka, gospa sedeča

GOSPA: Za božjo voljo, Nežka, poglej, kakšna sem! Mladenič bo zdaj tukaj.

NEŽKA: Ta božček se meni prav v srce smili.

GOSPA *pred špeglom:* Boš videla, kako ga bom kregala.

NEŽKA: Naj ga pusté to pesem peti, vaša gnada. *Jo njej v naročje položi.*

GOSPA: Pak res; moji lasje so tako skuštráni.

NEŽKA *popravija:* Nič ne dé, ga bodo še laže kregali.

GOSPA *zamišljena:* Kaj si rekla, Nežka?

[\[uredi\]](#) **Četrty nastop**

Tonček, Nežka, gospa

NEŽKA: Le noter, le noter, gospod Ljubljančan!

TONČEK *se ves tresé in bliža:* Strašna beseda! – Nikar me ne spomni, Nežka, da me skoraj hribi in doline od gnádljive moje gospe ločili bodo.

NEŽKA: Od moje gospe?

TONČEK: Oh!

NEŽKA *se za njim pači:* Oh! – Kaj zdihuješ? – Pel boš ščinkavček, pel. In le urno!

GOSPA *pesem v roko vzame:* Kdo je naredil to pesem?

NEŽKA: Naj ga pogledajo, kako je rdeč ratal.

TONČEK: Al je greh počutke imeti?

GOSPA: Znaš peti, Tonček?

TONČEK: Vaša gnada, jaz se ves tresem – –

NEŽKA se pači: Nja, nja, nja, nja; gnádljiva gospa hočejo imeti in ti boš tedaj pel. Le hitro! *Gospa sedi, pesem v rokah drži in jo bere. Nežka za njo noter gleda. Tonček pred gnádljivo gospo stoji ves sramežljiv in začne peti.*

TONČEK: Da polna plamena ljubezen ognjena razd'jala me bo, da božec oparjen sem pičen, sem udarjen, kaj morem za to!

NEŽKA: To so sile, so težave!

GOSPA: Veš, da fantič ni brez glave.

NEŽKA: Nič ne maraj, saj si moj.

GOSPA: Le zapoj še, le zapoj!

TONČEK:

Kar kuje, kar tolče,
prenest ni mogoče, presilno je to!
Tiranska ljubezen, o huda bolezen,
kaj delaš z manó?

NEŽKA: Grozna je ljubezen taka.

GOSPA: Lepa je beseda vsaka.

NEŽKA: Kon'c ga bo, obljubim dè.

GOSPA: Men' se smili, revež je.

TONČEK:

Le ena je v stano
zacetit to rano,
to čutim, to vem!
Al gori pogledat in to ji povedat
jaz, revež, ne smem.

NEŽKA

GOSPA } Tonče Tonče si poreden.

TONČEK: Odpuščanje, če sem vreden.

GOSPA: Špasaj, fant, al misli s kom!

GOSPA:

Sram me je srce mi bije.

TONČEK:

NEŽKA: Sram jih je, srce jim bije.

VSI: Tolče, peče, suka, vije.

TONČEK: Jaz ne vem, kaj stóril bom.

NEŽKA

GOSPA } Jaz ne vem kaj strila bom.

NEŽKA: No, Tonček! – Al že veš, kako te bomo našemili? Ti moraš moj gvant obleči.

TONČEK: Že vem, Nežka.

GOSPA: Bojim se, da mu prav ne bo.

NEŽKA: Pač, saj je tako velik kakor jaz. *Se k njemu ustopi.* Narprvič suknjo dol! *Mu suknjo dol potegne.*

GOSPA: Če pak kdo zraven pride!

NEŽKA: Kaj kaj hudega delamo? - Vendar moram vrata zapreti. *Vrata zarigljá.* Kaj mu bomo na glavo dejali? – Le tiho, že vem – pórtek in to praznično pečo. *Gre skozi postranska vrata.*

[\[uredi\]](#) **Peti nastop**

Tonček in gospa sedeča

GOSPA: Tako dolgo, da godci pridejo, moj gospod ne sme vedeti, da si v gradu. Potlej mu bomo rekli, da na pismo čakaš in da si préd nisi v Ljubljano upal.

TONČEK *žalostno:* Pismo že imam, vaša gnada; Žužek mi ga je dal. *Pismo tja dá.*

GOSPA: Že? – Grozna sila je bila vendar! *Pismo pogleda.* Saj ni prav zapečateno; poglej, tukaj gre vse nárazen. *Mu pismo zopet nazaj dá.*

[\[uredi\]](#) **Šesti nastop**

Tonček, gospa, Nežka

NEŽKA *prinese pórtek in pečo:* Kaj gre nárazen, vaša gnada?

GOSPA: To pismo.

NEŽKA: Kaj za eno pismo?

GOSPA: Na prefekta v Ljubljano.

NEŽKA: Že!

GOSPA: Jaz sem se ravno tudi čudila.

NEŽKA: Tonče, zdaj le hitro. Dol poklekni! Narpréd ti moram kito splesti. *Spleta.* Ti beštijca, kaj imaš za ene lepe lase –

GOSPA: Le hitro jih vkup spravi. Tako bo že dobro; saj peča čez pride.

NEŽKA: Zdaj pak pórtek – malo bolj na čelo – tako –

GOSPA: Pečo pústi lepo zad doli mahati. – Srajco malo nárazen, da se bo vrat videl.

NEŽKA: Aj ti tat! Kako mu lepo stoji! – To ne bo nič; on me preveč nazaj deva. *Ga za brado prime.* Fantič, lepo te prosim, ne bodi tako lep!

GOSPA: Imaš kakšno buciko al cinkepínko?

NEŽKA: Bom potlej poiskala.

GOSPA: Rokav se mora gor privihati – *Ga priviha in zagleda ranico.* Kaj je to? Nekaj krvavega!

NEŽKA: Kje si to dobil?

TONČEK: Danes zjutraj, kadar sem se imel proč peljati, sem ójnice popravljaj. Vtem je pak kobila z uzdo na stran mahnila, da sem se tako zelo oprasnil.

NEŽKA: Božček! – Lepo roko ima, to je res! – Belo kakor kako dekle! – Je bolj bela kakor moja; naj pogledajo, vaša gnada. *Roké eno proti drugi drži.*

GOSPA: Kaj mi to praviš? Prinesi rajši kako rutico, da se obveže.

NEŽKA: Eno podvezo, vaša gnada. Obljubim jim, da ima zanj posebno moč. *Se smeje, Tončku od zad pahne, vzame njegovo suknjo in gre dol skozi srednja vrata.*

GOSPA: Gredé znaš tudi svoj gvant prinesiti.

[\[uredi\]](#) **Sedmi nastop**

Tonček klečoč, gospa sedeča

GOSPA: Kaj je rekla od podveze?

TONČEK *s strahom:* Vaša gnada – od podveze?

GOSPA: Od podveze, da! – Fantič, fantič, midva imava še veliko rajtengo vkup – jaz tvoje otročarije vse vem!

TONČEK: Če vedó, vaša gnada – Oh, tak naj pusté njih jezo čézme pasti; naj naredé konec z mano! – Te ure, kadar bi se imel od njih ločiti, tako ne bom preživel. *Se joka.*

GOSPA zase: Zdaj se pak joka, revež. Kaj hočem z njim početi?

TONČEK: Rajši umreti kakor njih zapustiti!

GOSPA: Mólči, mólči! Ni pametne besede iz tvojih ust slišati. *Nekdo trka, ona glasno kliče.* Kdo je?

[\[uredi\]](#) **Osmi nastop**

Tonček, gospa, baron

BARON *zunaj:* Zakaj si se zaprla?

GOSPA *se ustraši in vstane:* Moj mož! – Za božjo voljo, kaj mi je storiti? – *Tonček vstane.* Fant brez suknje, napol slečen, pečo na glavi, jaz z njim zaprta! – O moj Bog, moj Bog!

BARON *zunaj:* Boš odprla?

GOSPA: Jaz sem – celó sama.

BARON *zunaj:* Sama? S kom tedaj govoriš?

GOSPA *okoli gleda:* S kom drugim kakor – s tabo?

TONČEK *na stran:* Kaj bo z mano, kaj bo z mano! *Steče v štibeljic in vrata za sabo zapre.*

[\[uredi\]](#) **Deveti nastop**

Gospa, potlej baron

GOSPA *ključ od štibeljca ven potegne in potlej teče baronu druga vrata odpirat*: Sam zlodej me je motil, da sem Matička bogala.

BARON *z ostrim pogledom*: Sicer ni bila tvoja navada, da bi se zapirala.

GOSPA *ostrašena*: Jaz – jaz sem onegávila – sem imela opraviti – – dà, dà – z Nežko – ravno zdaj je ven šla.

BARON: Kakor vidim, si se ustrašila?

GOSPA: Ni čudno – saj veš, da sem boječa. Médve sva ravno o tebi govorili – da, da, o tebi – – kakor sem rekla – ravno zdaj je ven šla.

BARON: O meni sta govorili? – Sem prezgodaj prišel morebiti? – Eno pisemce me je nazaj vrnilo. Sicer tega, kar noter stoji, ne verjamem, al vendar mi po glavi hodi.

GOSPA: Kaj za eno pisemce?

BARON V katerem stoji, da ima danes nekdo k tebi v vas priti – – Jaz voščim, da bi zlagáno bilo –

GOSPA: Nesrečni človek, kdor si je to zmisli!!

BARON: Da bi ti ne vedela?

Tonček stol okoli vrže v štibeljcu.

BARON: Kaj je zaropotalo?

GOSPA: Zaropotalo?

BARON: Nekaj je moralo pasti.

GOSPA: Jaz nisem nič slišala.

BARON: Tak so tvoje misli grozno raztresene.

GOSPA: Raztresene? – Zakaj?

BARON: Žena, nekdo je notri.

GOSPA: Kdo bo neki notri?

BARON: Ravno to jaz vprašam.

GOSPA: Da, da – Nežka bo, Nežka. Meni se zdi, da ravno spravlja.

BARON: Saj si préd rekla, da je pri teh vratih ven šla.

GOSPA: Pri teh al pri onih – že ne vem prav.

BARON: Če je tedaj Nežka, zakaj si se pak ustrašila?

GOSPA: Ustrašila? Jaz? Zavoljo moje hišne?

BARON: Al si se zavoljo svoje hišne ali ne, tega ne vem; ampak da si se ustrašila, to vidim.

GOSPA: Jaz tudi vidim, da je tebi na tem dekletu veliko več ležeče kakor na meni.

BARON *jezen*: Tolikanj mi je na njej ležeče, da jo hočem zdaj kmalu videti.

GOSPA: O saj vem, da jo dostikrat videti hočeš; - al da meni tako malo zaupaš, to je grdó –

[uredi] **Deseti nastop**

Baron, gospa, Nežka, prinese gvant v naročju, vrata tja nasloni.

BARON: Le zame, če svojo nedolžnost skažeš. *Govori proti štibeljcu.* Nežka, ven pridi, jaz ti zapovem!

NEŽKA *pri alkófi ostane.*

GOSPA: Nikar! Napol naga je, to bi bilo lepo; ne more zdaj ven priti. Dala sem ji svoje gvante poskusiti, katere sem ji namenila; vtem pak ti prideš; morala se je ja skriti pred tabo.

BARON: Če ne more ven priti, tak bo vsaj govoriti znala. *Proti štibeljcu.* Nežka, odgovôri, ali si notri?

NEŽKA *katera je pri alkofi stala, se počasi noter splazi.*

GOSPA *proti štibeljcu:* Jaz ti prepovem odgovoriti, Nežka!

BARON *gre bliže k štibeljcu:* Kadar tedaj noče govoriti, tak jo hočem videti, naj bo naga al oblečena.

GOSPA *mu naprej stopi:* Drugje ti ne morem braniti, al vsaj tukaj ti bom branila – –

BARON: O le tiho! – – Jaz bom tvojo skrivno Nežo na dan spravil, da bi ne vem kje bila. Tebe za ključ ne smem prositi, to se tako zastopi. Pak saj se ta vrata lahko gor denejo. He! Ni nobenega?

GOSPA: Kaj, ljudi boš vkup klical, da bo smeh in pohujšanje med družino, da se bo glas o tvojem lepem zadržanju skozi celo vas razlegal?

BARON: Prav imaš, saj mi ni nobenega treba; sam znam po kládivo in po klešče stopiti. *Storí, kakor da bi hotel iti in zopet nazaj pride.* Ampak da bo vse ostalo, kakor je, boš to dobroto imela z mano iti. Na tako vižo ne bo smeha in ne bo pohujšanja. Hočeš?

GOSPA: Zakaj bi ne šla? – *Se vidi, da ne gre rada.*

BARON: Počasi! Na ta vrata sem skoraj pozabil; jih moram zapreti, da boš mogla svojo nedolžnost popolnoma skazati. *Zapre srednja vrata in ključ ven potegne.*

GOSPA *sama pri sebi:* Kaj sem storila, oh, kaj sem storila!

BARON: Pojdiva tedaj! *Ji da roko.* Kar pak to Nežko tukaj notri am tiče, me bo že morala počakati.

GOSPA: Kaj ti vendar za ene traparije počenjaš?

BARON *jo pelje in vrata zaklene.*

[uredi] Enajsti nastop

Nežka, Tonček

NEŽKA *pride iz alkove, teče k štibeljcu in skozi luknjo ključavnice noter govori:* Tonček! Odpri hitro, le hitro in ven pridi!

TONČEK *ven pride:* Oh, Nežka, v kaj za enem strahu sem!

NEŽKA: Zdaj le pojdi, poberi se; nič ne čakaj!

TONČEK: Kje pak hočem ven iti?

NEŽKA: Jaz ne vem; al iti moraš!

TONČEK: Kadar pak nikjer ven ne morem?

NEŽKA: Pomisli, kaj bo stabo, če te baron najde. – Teci in povej Matičku –

TONČEK: Skozi to okno; saj tako visoko ravno ni. Gre tja in pogleda skoz okno.

NEŽKA: Nikar, za božjo voljo! Ubiješ se!

TONČEK *nazaj pride*: Saj je mehko doli – Če ravno ene dve, tri dinje zmečkam –

NEŽKA *ga nazaj drži*: Nikar, za božjo voljo te prosim!

TONČEK: Oh, Nežka, v goreče brezno sem v stanu skočiti, da le njo rešim. *Skoči skozi okno.*

[\[uredi\]](#) **Dvanajsti nastop**

Nežka sama

NEŽKA: Oh! *Se vrže na stol, sedi nekaj časa, potem gre s strahom k oknu, dol pogleda in zopet nazaj pride.* Ni ga več! To je fant, kakor iskra. – Tiho, jaz se moram namesto njega noter zapreti. *Gre v štibeljč.* Zdaj naj le vrata razbije, kadar hoče. *Se zapre.*

[\[uredi\]](#) **Trinajsti nastop**

Baron, gospa

BARON *prinese kladivo in klešče in jih na stol vrže*: Kadar tedaj ni drugače, kakor da moram vrata gor dejati, tak glej ti gor, žena! Še enkrat te vprašam, al hočeš vrata odpreti?

GOSPA: Ljubi moj mož, ko bi ti iz ljubezni proti meni tako razsajal, bi ti vedela zanesti; al kadar vidim –

BARON: Naj bo iz ljubezni al iz zlodja! – Odpri vrata, sicer jih gor vržem!

GOSPA *mu naproti stopi*: Počasi, če smem prositi. Tak vendar misliš, da bi jaz v stanu bila svojo dolžnost pozabiti?

BARON: Jaz hočem vedeti, kdo je notri!

GOSPA: Čakaj tedaj – povedala ti bom. Al lepo te prosim, ljubi moj mož, nikar se ne jezi!

BARON: Tak ni Nežka?

GOSPA: Pa tudi nobeden, kdor bi tebi krivico delal – – Medve sva hotele takó eno otročarijo napraviti – otročarijo, zares – prav nedolžno – – prisežem ti –

BARON: Ti prisežeš?

GOSPA: Da nismo mislili tebe razžaliti, ne jaz ne on.

BARON *hitro*: Ne ti ne on? Tedaj je možki?

GOSPA: Otrok.

BARON: Kdo?

GOSPA: Nikdar ga ne smem imenovati!

BARON: Ubijem ga!

GOSPA: Za božjo voljo!

BARON: Govôri!

GOSPA: Ta mali – – študent –

BARON: Študent! – To je le! Skazalo se je, kar pismo govori.

GOSPA *roke vzdigne*: Ljubeznivi mož, nikar ne misli –

BARON *z nogo ob tla udari, na stran*: Ta prekleti fant! Tak ga moram povsod najti. *Glasno.* Odpri vrata! Zdaj že vem, vse natanko. Tudi zastopim to današnje slovójemánje. Ko bi medvami nič hudega

ne bilo, bi bil fant mene ubogal, bi bil šel, bi se ne držal kakor senca pri gradu, bi se ne skrival; ti bi ne bila tolikanj laži vkup spledla –

GOSPA: On se je tebe bal.

BARON *ves srdit proti štibeljcu:* Ven, ven, bēštija mala, ven pridi!

GOSPA *ga objame odzad in proč vleče:* Oh, ljubi moj, pristrčni moj mož! – Nikar, nikar! Spozabil se boš nad fantom. Nikar ne verjemi; ni tako, kakor meniš. Če boš tudi kaj nápačnega videl –

BARON: Kaj nápačnega?

GOSPA: Nič hudega, nič – Hotel se je v ženski gvant obleči; Nežkino pečo in pártek na glavi, brez suknje, z golim vratom, z zavihanimi rokavi je hotel –

BARON: In ti si z njim zaprta bila! Nesramnica! – Boš zaprta, čakaj, boš zaprta! – Al nar prvič si moram fanta s póti spraviti, da me ne bo nikdar več srečal.

GOSPA *poklekne in roke gor drži:* Skozi vse, kar za ljubo imaš, te prosim, zanesi mu! Premisli, da je otrok! – Tak jaz bom njegove smrti kriva, moj Bog! –

BARON: Če se bolj bojiš zanj, vekši je njegova pregreha.

GOSPA: On ni nič grešil, nič – on je hotel iti; ampak jaz sem ga nazaj klicala.

BARON *ves srdit:* Vstani! Poberi se! – To je vendar sila, to – ti, ti se podstopiš zanj prosi ti?

GOSPA: Naj pak bo tedaj! Jaz ne bom nič več rekla; dala ti bom ključ: ampak skozi tvojo ljubezen, če si kdaj katero do mene imel –

BARON: Skozi mojo ljubezen! – Ljubezen!

GOSPA *vstane in mu ključ da:* Obljubi mi, da ne boš fantu nič storil; spústi potlej svojo jezo nad mano, če ti ne bom spričala –

BARON *vzame ključ:* Nočem nič več slišati.

GOSPA *se vrže na zofo in z ruto oči zakrije:* Oh, ven je, ven je z njim!

BARON *odpre vrata in nazaj stopi:* To je Nežka!

[\[uredi\]](#) **Štirinajsti nastop**

Gospa, baron, Nežka

NEŽKA *ven stopi in se smeje:* Ubijem ga, ubijem ga. Tak naj ga tedaj ubijejo, tega šentanega fanta!

BARON *na stran:* Tukaj sem se naletel! – *Pogleda gospo, katera se tudi čudi.* In ti si tudi ostrmela? – Al morebiti ni bila sama notri? *Gre v štibeljca.*

[\[uredi\]](#) **Petnajsti nastop**

Gospa sedeča, Nežka teče h gospe.

NEŽKA: Nič naj se ne bojé, vaša gnada; fant je skoz okno skočil; Bog ve, kje je že.

GOSPA: Oh, Nežka! Konec me bode.

[\[uredi\]](#) **Šestnajsti nastop**

Gospa sedeča, Nežka, baron

BARON *pride iz štibeljca; en čas molči:* Ni nobenega; ta bart sem jaz falíl. – Žena, ti dobro igraš svojo komedijo.

NEŽKA *luštno*: In jaz, vaša gnada?

GOSPA *ruto pred usti drži, da se vkup spravi in nič ne reče*.

BARON *se bliža h gospe*: Ti si se tedaj le norčevala z mano?

GOSPA *že bolj korajžna*: Zakaj pak ne?

BARON Da te zlodej in tvoje špase! – Tak tako boš z mana ravnala?

GOSPA: Al mari tvoje traparije kaj drugega zaslužijo?

BARON: Traparije, kadar za mojo čast gre?

GOSPA: Zame ne maraš, me zavržeš in vendar me kačiš, vendar mi ne upaš – komu se to spodobi?

BARON: Žena, ne bodi huda!

NEŽKA: Kaj bi zdaj bilo, ko bi bili gospa pustili ljudi vkup priti, kakor so oni hoteli?

BARON: Imaš prav! – Jaz se moram ponižati – odpusti mi sram me je –

NEŽKA: Pač prav, da jih je sram!

BARON: Zakaj pak nisi ven prišla, kadar sem te klical? – Ti malopridna!

NEŽKA: Nisem mogla; sem se ravno oblačila; in gospa bodo že vedeli, zakaj me niso pustili.

BARON: Molči, molči o tem; pomagaj mi rajši, da jo potolažim.

GOSPA: Vse zastonj; zdaj je prepozno. Vidim, da se moram ločiti od tebe. V Velesovem pri nunah bo za naprej moje prebivališče.

BARON: Kaj tó bi bila v stanu storiti?

NEŽKA: Obljubim, da bi se prvi dan jokali.

GOSPA: Dasiravno; rajši se hočem jokati po njem kakor odpustiti; preveč me je razžalil.

BARON: Rozalka!

GOSPA: O, jaz nisem več tvoja Rozalka, katero si sicer ljubil; uboga žena sem, sirota – nimam moža!

BARON: Usmili se!

GOSPA: Ti se nisi nič mene.

BARON: Tisto prekleto pismo – – je naredilo, da mi je kri zavrela.

GOSPA: Saj jaz nisem privolila –

BARON: Tak si vedela zanj?

GOSPA: Matiček ga je –

BARON: Kaj, on?

GOSPA: – Budalu dal –

BARON: Budalo je rekel, da mu ga je neki kmet prinesel. Šentani kekljavec! – Čakaj, beštija, jaz te bom učil lagati!

GOSPA: Ti hočeš, da bi ti jaz odpustila, in ti drugim odpustiti nečeš. Vidiš, kako si neumen. O, možje, možje! – Če jaz tebi kdaj odpustim, tak si bom izgovorila, da mora vsem odpuščeno biti.

BARON: Iz srca rad. Vidim, da moje zadržanje ni bilo lepó.

GOSPA: Grdó zame in zate.

BARON: O reci, le zame! – Al vendar, vas, žene, ne zastopim. Ve imate vse sorte obraze: vesele in žalostne, sladke in kisle, kakor je treba. Ti si bila rdeča in si se jokala; tvoj obraz je bil ves opáden – Pri moji duši, saj je še zdaj!

GOSPA *se k smehu silí:* Sem bila rdeča – zato, ker sem se namesto tebe sramovala. Razžaljena nedolžnost tudi rdeča rata kakor huda vest. Al vi, možje, ne znate teh dveh reči ločiti; vaši občutki so pretumpasti.

BARON *se posmehuje:* In fant s pečo na glavi, brez suknje, napol slečen –

GOSPA: Tukaj je le pred taboo Al ti ni ljubši, da si tega fanta namesto onega našel? Meni se zdi, da tega sicer rad najdeš.

BARON *se bolj smeje:* Potlej pak – tvoje zdihovalje, tvoj jok!

GOSPA: Ti me k smehu pripraviš, dasi nimam veselja.

BARON: Menil sem, da mi možje vendar kaj vemo, kako se ta svet za nos vodi. Al ni res, ni res, nič ne vemo! Otroci smo! Moja žena vse v šolo pelje.

NEŽKA: Večidel so možje krivi, kadar jih žene za nos vodijo.

GOSPA: Pustimo to zdaj. Morebiti sem svojo norčijo predaleč gnala. Al ker jaz nisem tebi zamerila, tak upam, da ti tudi meni ne boš.

BARON: Recí še enkrat, da mi odpustiš.

GOSPA: Al sem to že rekla, Nežka?

NEŽKA: Jaz nisem slišala.

GOSPA: Nehvaležni človek, al mar zaslužiš?

BARON: Skozi mojo grévengo.

NEŽKA: Moškega pri gnádljivi gospe iskati!

BARON: O, saj sem bil dobro plačan.

NEŽKA: In še ne verjeti, kadar gospa pravijo, da je hišna notri!

Od daleč se sliši muzika, katera zmerom bliže prihaja.

BARON: Rozalka, pusti se sprostiti!

GOSPA: Oh, Nežka, sramujem se svoje slabosti! Nikar se od mene ne uči. Baronu roko dá. Za naprej se ženski jezi ne bo več verjelo.

NEŽKA: Ovbe! Godci prihajajo – – Da te vendar, dobro jo režejo!

BARON *gnádljivi gospe roko kušuje:* Kaj je to?

[\[uredi\]](#) **Sedemnajsti nastop**

Nežka, Matiček, baron, gospa'

MATIČEK *príteče:* Vaša gnada, godci so že tukaj; mladost od cele vasi, fantje in dekličí, zunaj čakajo in prosijo –

BARON: So vsi vkup?

MATIČEK: Vsi, vaša gnada.

BARON: Tudi ta neznani prijatelj?

MATIČEK: Kaj za eden?

BARON: Ki ima k moji gospe priti! Ta v pismu, katerega si Budalu dal?

MATIČEK: Jaz? – Jaz ne.

BARON: Ko bi sicer ne vedel, bi v tvojih očeh bral, da lažeš.

MATIČEK: Tak jaz ne lažem, moje oči lažejo.

NEŽKA: Tiho bodi, ljubi moj, nič se ne zgovarjaj: medve sva vse obstale.

MATIČEK: Kogá obstale? – Ti meniš, da sem Budalo.

NEŽKA: Obstale, da si ti pismo naredil zato, da bi bili gnádljivi gospod ménili, da je fant notri. kjer sem se jaz zaprla.

BARON: Reci, da ni res!

MATIČEK *počasi, ravno kakor da bi skušal uganiti:* Zdaj je – že ven –

BARON: Kaj ti praviš k temu?

MATIČEK: Jaz? – Jaz pravim, da – da godci zunaj čakajo.

BARON: Ti tedaj obstaneš, da si pismo –

MATIČEK: Ker gnádljiva gospa hočejo, Nežka hoče in oní tudi hočejo, tak ja moram obstati; ali ko bi jaz na njih mestu bil, vaša gnada, pri moji veri, jaz bi od tega, kar mi govorimo, besedice ne verjel.

BARON: Da bi lagal zmerom, šentani zvijač! – Ni ene resnične besede na njegovem jeziku.

GOSPA: Pak si tudi čuden, ljubi moj; ti hočeš, da bi pravico govoril.

NEŽKA *k Matičku, tiho:* Si videl fanta?

MATIČEK *k Nežki, tiho:* Videl sem ga; ves je polomljen.

NEŽKA *tiho:* Božček!

GOSPA *k baronu:* Veš, kaj je; kar si obljubil, jim moraš držati; pustila bom ljudi gor priti.

BARON: Počakaj malo – – moram se preobleči.

GOSPA: Saj so domači ljudje; poglej, kakšna sem jaz.

[\[uredi\]](#) **Osemnajsti nastop**

Matiček, Nežka, gospa, baron, Gašper

GAŠPER *pijan, prinese ubito kahlo z rožami:* Kje so Matiček? – Po celem gradu jih že iščem.

BARON: Kaj je, Gašper?

GAŠPER: Ho, vaša gnada – ravno prav – škoda, škoda se dela. Naj pusté to okno zadelati. To je ena reč, da ni za nikamor. Vse sorte reči dol mečejo. Naj spremislijo, zdaj so celo enega fanta dol vrgli.

BARON: Skozi okno?

MATIČEK: Pojdi, pojdi, pijanec! – Saj ne moreš stati.

GAŠPER: Kaj, jaz? Bog obvari! – Jaz ne. – Pri županu so ga pili, to je res; in jaz sem ravno mimo šel

–

BARON: Enega fanta, praviš, so dol vrgli?

'**GAŠPER:** Pri moji duši, to je res, vaša gnada. Naj pogledajo te črepinje; vse, vse je proč; rože so pohojene, dinje vse pomečkane – jaz vam povem, Matiček, da potlej ne boste mene krivega delali.

NEŽKA *tihó k Matičku:* Glej, da ga spraviš.

MATIČEK: Vaša gnada, saj vidiš, da je pijan. On se je gor zavalil; saj ne ve, kaj dela. Pojdi, pojdi, ljubi moj Gašper, pojdi spat.

GAŠPER: Jaz se nisem gor zavalil – jaz vem, kaj delam. Pri moji duši – jaz – jaz –

BARON: Kje je tisti fant, kje je?

GAŠPER: Kje je?

BARON: No ja?

GAŠPER: Ravno to sem hotel reči. Hočem ga imeti. Jaz moram za svoje delo dober stati. Naj spremislijo! Naenkrat pade en fant dol, kakor da bi iz nebes priletel –

NEŽKA *tihó k Matičku:* Zavrni, zavrni!

MATIČEK: Pijana svinja, da se podstopiš –

GAŠPER: Ko bi ne pil, kako bom pak delal?

GOSPA: Da bi že pil za potrebo!

GAŠPER: I kaj pak hočem, kadar sem žejen?

BARON: Ti praviš, da so enega fanta skoz okno vrgli?

GAŠPER: Ja, vaša gnada – v eni beli kamižólci. Pak se je beštija hitro pobral in je stekel.

BARON: Zakaj ga nisi držal?

GAŠPER: Sem hotel; pak mi je spodletelo.

BARON: Al bi ga vsaj spoznal?

GAŠPER: To se ve – – ko bi ga bil videl.

NEŽKA *tihó k Matičku:* Ni ga videl.

MATIČEK: Kaj je to za eno vpitje zavaljo dveh dinj! Al je muje vredno? – Moja dolžnost je gospodo z dinjami preskrbeti; ti molči, Gašper! Vaša gnada, nič naj se gor ne držé; jaz sem skoz okno skočil.

BARON: Ti?

GAŠPER: Ho, ho, Matiček! – Tak ste tačas grozno zrasel; ste bil vse bolj majhen in tenak videti.

MATIČEK: Kakopak? Kadar se skoči, se človek vkup vzame.

GAŠPER: Jaz bi préd rekel, da je bil ta mali –

BARON: Tonček, hočeš reči?

MATIČEK: Kajpakda! V Ljubljani pred vrati je okol obrnil in se je nazaj pritiral, da je z vozom in s kobilo vred skoz okno skočil.

GAŠPER: Na-a, tisto pak ne, tisto – tega nisem rekel – kobile nisem videl skočiti – ko bi jo bil videl, bi bil tudi po pravici povedal.

BARON: Skoraj me bo jeza popadla.

MATIČEK: Jaz sem tam pri ženah sedel v sami kamižólici; zakaj je bilo tako vroče! – – Tam sem čakal na Nežko; kar slišim njih priti, vaša gnada – meni je to pismo noter padlo, strah me je prevzel; nekaj me je bilo spodbodlo; naenkrat puhnem skoz okno, da sem si skoraj nogo zlomil. *Z roko po nogi riba, kakor da bi ga bolelo.*

GAŠPER: Znabiti – Če ste vi bil, Matiček, tak vam moram vendar nazaj dati, kar vam sliši – Tole – to sem za vami pobral. Mu hoče dati neko pismo.

BARON: Meni ga daj! Mu pismo vzame.

MATIČEK *na stran:* Zdaj bo zlodej.

BARON *k Matičku:* V tem strahu vsaj nisi pozabil, kaj za eno pismo v aržatu nosiš. Kaj za eno pismo je le-to?

MATIČEK *išče v aržatu, neke papirčke ven vleče in jih zgleduje:* Čakajo – ima človek tolikanj te pisarije, da ne ve, kje mu glava stoji. To – to je pismo z Dolenjskega od neke stare prijateljice – veliko besedi, malo pridnih – Ho, ho! – Zdaj že vem – morebiti je tisti papir, kjer tlako zamerkujem. – Na-a šentaj, tukaj je le. V tem aržatu sem neka semena zapisana imel – –

BARON *pismo ogleduje.*

GOSPA *k Nežki tiho:* Pismo na prefekta v Ljubljano.

NEŽKA *tiho k Matičku:* Pismo na prefekta v Ljubljano.

BARON: No, Matiček, ti sicer tolikanj veš. Boš uganil ali ne?

GAŠPER *blizu Matička:* Pravijo, al bote uganili?

MATIČEK: Tiho bodi, neslanec!

BARON: Tak tedaj ne veš?

MATIČEK: Ho, ho, ho! Jaz tepec! – To je gvišno Tončkovo pismo na prefekta v Ljubljano. Kajne? – Pozabil sem mu ga nazaj dati. – O, ti šentana betical! Se na čelo udari. Siromak, kaj bo počel! – Se mora za njim –

BARON: Kako je pak fantu noter padlo, da ga je tebi izročil?

MATIČEK: On – on je menil, da bi kaj zraven pristavili –

BARON: Kogá? Pismo ogleduje.

GOSPA *tiho k Nežki:* Da bi pečat popravili.

NEŽKA *tiho k Matičku:* Da bi pečat popravili.

BARON *k Matičku:* Govôri, kaj je menil?

MATIČEK: Da bi – da bi pečat popravili.

GOSPA: Morebiti nisi prav zapečatil?

BARON *jezo nazaj drži:* Res je; vosek ni prijel – prav imaš – Zase. Tak mi je tedaj narejeno, da ne bom nikdar nič zvedel!

MATIČEK: Vaša gnada! – Godci čakajo – jih smem poklicati?

GAŠPER: Kakor vidim, mene ne bo nič več treba - No, naj ne zamerijo. *Gre.*

[uredi] **Devetnajsti nastop**

Žužek, baron, gospa, Nežka, Matiček

ŽUŽEK *prinese kup pisem pod pazduho in med vrati nazaj govori:* Ven, le ven, pravim! Poberite se! – Oslī, kaj menite, da je tukaj oštarija? *K baronu.* Vaša gnada, cela vas je z godci v graščini. Če jih bolj ven gonim, bolj noter rijejo. – Ne vem, kaj je to za ena reč danes.

BARON: Še to mi zdaj manjka.

MATIČEK: Nič naj ne skrbé, gospod žlahtni. Če hočejo vedeti, kaj to pomeni, jim bom jaz razložil.

ŽUŽEK: Matiček, s tabo imam tudi govoriti.

MATIČEK: Da tedaj vedó: ti ljudje so meni in moji nevesti na čast skupaj. Danes bomo sklenili, za jutri jih pak v svate povabim.

ŽUŽEK: Že jutri meniš? - Počasi! – Eno besedico bomo préd govorili. *Zvleče neko pismo ven in ga dá baronu.* Naj berejo, vaša gnada! To je danes noter položeno.

NEŽKA *k Matičku:* Gvišno je Smrekaričina tožba.

MATIČEK *k Nežki:* Nič se ne boj.

BARON *bere:* "Marija Smrekarica, Beschlüsserin zu Schwammburg contra N. N., vulgo Matiček &c. &c., in punctato mutui & promissi matrimonii ". Tako! Smo tukaj doma? – Dobro, dobro! – Nežka se ima veseliti. *K Matičku.* Kaj praviš, Matiček?

MATIČEK: Jaz – jaz, vaša gnada? – Te zadnje besede so bile latinske – jih nisem prav zastopil.

BARON: Jih nisi prav zastopil? – Tak čakaj, ti jih bom po kranjski povedal. Poslušaj tedaj: v teh besedah je zapopadeno, da iz današnje ceremonije in iz tvoje ženitve ne bo nič; da se imajo godci pri ti priči venkaj iz graščine pobrati; da si ti nesramen goljuf, zapeljivec; da bom jaz le-to nedolžnost iz tvojih parkljev rešil in tebe zapreti pustil – me zdaj zastopiš?

GOSPA: Kaj to pomeni, Nežka?

NEŽKA: Nič, nič hudega. – Nič naj se ne prestrašijo; jaz že vse vem.

MATIČEK: Bog nas vari! – T o so grozovite besede. – Al jaz prisežem, da ta goljufija –

ŽUŽEK: Kaj? – Goljufija? – Goljufija? – Bomo že videli. Zmešnjava ti bo že pod nos povedal, kar ti sliši –

BARON: Je Zmešnjava tukaj?

ŽUŽEK: Tukaj je, vaša gnada.

BARON: Naj ga k meni pripeljejo! – Nikar! Sam bom k njemu stopil; moram z njim govoriti. *Sam pri sebi.* Ta reč, kakor je zdaj napeljana, lepo kaže. *K Matičku, ko že odhaja.* Tvoje cigovce mi ven spravi in le hitro. Ne trpim jih, kratko in malo ne! *Gre z Žužkom.*

MATIČEK: Jaz tudi ne, tako dolgo, da se bo moja nedolžnost skazala. *Hoče iti.*

NEŽKA' ga odzad pocuka, da se okoli obrne: Ti, kaj bo?

MATIČEK Vse dobro! – Jaz jo bom že zvil. Tačas bodo godci pri županu počakali. *Gre. Godci začnejo zunaj žalosten marš, kateri se zmerom manj sliši.*

[uredi] **Dvajseti nastop**

Gospa, Nežka

GOSPA *se usede na zofo:* Kaj bo s tvojim ženinom?

NEŽKA: O, jaz se zanesem na njegovo glavo.

GOSPA: Ta predrti Matiček z njegovim pismom! – Kaj mi je za en strah naredil! Oh, Nežka, meni se je hudo godilo!

NEŽKA: Vaša gnada, ko bi bili oní videli, kakšni so bili; blede kakor zid. Al to je prešlo kakor meglj; počasi so pak spet rdeči, tako rdeči ratali –

GOSPA: Tak skoz okno je fant skočil?

NEŽKA: Kakor kaka kobilica –

GOSPA: Nazadnje pak še ta pijani Gašper! – Me je vso zmamil – Nisem vedela, kaj govorim.

NEŽKA: O, kajpakda! Sem slišala – Tako se jim je vezalo, vidijo – Nikoli bi ne bila verjela, da znajo tako dobro lagati.

GOSPA: Kaj res meniš, da je moj mož vse verjel? – Če pak fanta v graščini najde –

NEŽKA: Bom že skrbela, da ga ne bodo našli.

GOSPA: On mora v Ljubljano iti, ni drugači. Zakaj po tem, kar se je zgodilo, lahko veš, da mene nič več ne veseli njega dol v boršt pošiljati.

NEŽKA: Res je, saj bi jaz tudi ne hotela dol iti. Al na tako vižo se zopet ne bom možila –

GOSPA: Tiho! – Kaj bi pak bilo, ko bi jaz sama namesto tebe dol šla?

NEŽKA: Oní, vaša gnada?

GOSPA: Tako ne bo nobeden v nevarnosti – moj mož ne bo mogel več tajiti – on sam se bo naletel – bo prepričan – potlej ga bom šele strahovala. Ena mi je že ratala, morebiti mi ta druga tudi rata. – Veš kaj, Nežka; ti mu le pusti vedeti, tako hitro kakor moreš, da se boš v borštu znašla. Al nobeden drugi –

NEŽKA: Saj Matiček –

GOSPA: Tudi ne – on ne sme nič vedeti; on bi se sicer vmes vtíkoval. Pojdiva malo ven; tukaj je taka soparica, da ni mogoče ostati. Se bova še dalje pogovorili.

NEŽKA: Oní so pač to pravo uganili, vaša gnada; ta na vse plati prav kaže, kakor jo preudarim. Špas bo ta veliki in nazadnje jaz Matička dobim.

[\[uredi\]](#) **Zastor**

[\[uredi\]](#) **Tretji akt**

Graščinska kanclija

[\[uredi\]](#) **Prvi nastop**

Baron, Jaka, Budalo Budalo pri mizi sedi in pije. Jaka je napravljen za proč jezdariti in pismo v rokah drži.

BARON: Si me zastopil?

JAKA: Ja, vaša gnada! *Gre.*

BARON *čez čas, ga kliče:* Jaka!

JAKA *pride nazaj:* Vaša gnada!

BARON: Te ni nobeden videl?

JAKA: Nobeden.

BARON: Žrebca vzemi!

JAKA: Je že osedlan.

BARON: V eni sapi proti Ljubljani! Kakor hitro dol prideš, tak vprašaj, če je fant prišel. In zlasti, kdaj je prišel.

JAKA: Že zastopim.

BARON: Daj mu to pismo, da ga prefektu nese, in kmalu nazaj pridi.

JAKA: Če ga pak v Ljubljani ni?

BARON: Tak se hitro obrni in mi pridi povedat.

JAKA *gre.*

[\[uredi\]](#) Drugi nastop

Baron, Budalo

BARON: Budalo!

BUDALO *kekľjá:* Vaša g-gnada!

BARON: Pokličite Matička! Naj kmalu sem pride!

BUDALO: Kancelír tudi in Zme-Zmešnjava?

BARON: Še ne. Samo Matiček.

BUDALO *gre.*

[\[uredi\]](#) Tretji nastop

Baron sam

BARON *gor in dol hodi, v mislih:* Ni drugače! Za norca me imajo! – Tukaj eden mi dá pismo, v katerem stoji, da mi žena rogé stavi. Pridem domov in hišno dekle pri nji najdem. Tamkaj nekdo skoz okno skoči in drugi pravi, da je on skočil. Žena se ustraši mene videti in kmalu potem me prav dobro ozmerja. – To ne gre vkup. – Kako so se posmehovale! Kako so si ena drugi migale! – Ja, saj pravim, žené, žené, kdor vas ne pozna, bi vas dragó plačal! – In vendar jaz tega mrčesa ne morem popustiti! – Kaj me moti? – Kaj neki? – Nôrska glava! – Jaz vem, ko bi ne bila tako trdovratna, bi je bil že davno sit, bi se bil že davno naveličal. Da bi vsaj vedel, al je Nežka molčala al ne! *Matiček pride in dol v dnu teatra obstoji.* Matiček dolgo ne pride! – Tako moram besedo napeljati, da bom zvedel, če on ve al ne, da njegovo nevesto ljubim.

[\[uredi\]](#) Četrty nastop

Matiček, baron

MATIČEK *na stran:* To je le!

BARON: – Če je Matičku le besedico povedala –

MATIČEK *na stran:* – Meni se je kmalu zdelo –

BARON: – Tak je pravda njegova zgubljena.

MATIČEK *na stran:* Lepa pravica!

BARON: – Potlej bomo videli, kje se bo ženil –

MATIČEK: Pri Nežki, nikjer drugje!

BARON *se okoli obrne in ga zagleda:* He, kaj je? Kdo je?

MATIČEK: Jaz sem, vaša gnada!

BARON: Kaj si rekel?

MATIČEK: Jaz nič.

BARON: Pri Nežki, nikjer drugje.

MATIČEK: Ja, to! – Zunaj me je nekdo vprašal, kje sem bil – sem pak rekel: Pri Nežki, nikjer drugje.

BARON: Pri Nežki! – Vlačugar! Zakaj pak tako dolgo ne prideš, da moram za tabo pošiljati.

MATIČEK *stori, kakor da bi se bil ravno preoblekel:* Sem se bil ves umazal, kadar sem skoz okno skočil, zato sem se moral preobleči.

BARON: Celo uro si se preoblačil? – Poglejte, ti posli se dalej oblačijo kakor mi, gospôda!

MATIČEK: Zato ker poslov nimajo.

BARON: Še zdaj ne zastopim, kaj te je prisililo, da si se v to nevarnost podal in skoz okno –

MATIČEK: Nevarnost! Bi komaj bilo, ko bi bil v brezno padel.

BARON: Le obračaj, le obračaj besedo! Govorjenje ni bilo o nevarnosti; ampak jaz le vprašam, kaj te je prisililo, da si skoz okno skočil.

MATIČEK: Vaša gnada, naj sami premisijjo! Oní so dámi prišli nasajeni, da nas Bog obvari; po vsi sili so hoteli moškega pri gnádljivi gospe najti; vrata so hoteli gor vreči, steno razbiti! - Primerilo se je pak ravno, da sem blizu bil; v ti jezi bi bili mene –

BARON: Zakaj pak nisi po štengah dol šel?

MATIČEK: Bi jih bil ravno srečal.

BARON *z jezo:* Srečal? – *Na stran.* Se ne smem jeziti, sicer ne bom nič zvedel.

MATIČEK *na stran:* Bom le videl, kaj bo.

BARON: Pak saj o tem nisem ravno hotel govoriti; naj bo. Mislil sem – ja, mislil sem tebi in Nežki posteljo precej zraven mene napraviti, da bi vaju pri rokah imel; pak sem to reč zdaj drugače preudaril –

MATIČEK: Kaj so se premisijii, vaša gnada?

BARON: Prvič: se ne spodobi.

MATIČEK: Zakaj neki ne! – Kar njim dopade, se tudi spodobi.

BARON: Meniš?

MATIČEK: Menim, da! – Kaj bodo druge ljudi vpraševali? Če je njim prav in meni, tako mora vsem ljudem prav biti. Meni se bo skozi tó velika čast zgodila in Nežka že hrepeni od veselja, že ne more dočakati –

BARON *na stran:* Vendar nič ne ve; dekle mu ni nič povedalo.

MATIČEK *na stran:* On méni, da nič ne vem; jaz ga bom še spodbodel, jaz!

BARON Ljubi moj, kaj je gospe noter padlo, da mi je ta špas naredila?

MATIČEK: Pri moji duši, vaša gnada, oní morajo bolj vedeti kakor jaz.

BARON: Saj lepo ravnam z njo; saj ima pri meni vse, kar srce nje želi.

MATIČEK: Le njih srca nima. Temu se malo hvale ve, kdor nam dá, za kar ne maramo, namesto tega, kar bi radi imeli.

BARON: Včasih si meni vse povedal.

MATIČEK: Zdaj jim pak nič ne tajim.

BARON: Koliko ti je moja žena plačala, da ji služiš?

MATIČEK: Za svojo dolžnost se ne pustim plačati.

BARON: Ni drugega kakor laž in goljufija, kar iz tvojih ust gre.

MATIČEK: Kdor goljufijo išče, jo najde.

BARON: Grde reči se o tebi slišijo.

MATIČEK: Pak sem lepši. Bi bilo dobro, ko bi vsak gospod v stanu bil to reči.

BARON: Ti svojo srečo iščeš; pak nikoli ne po ravni poti.

MATIČEK: Kdo bo po ravnem hodil? Tam se cel svet vkup shaja; ljudje se drenjajo, sujejo, žókajo; nisem norec, da bi mednje hodil.

BARON *na stran:* Ni mu mogoče blizu priti. Kadar človek meni, da ga v pesteh ima, se mu naenkrat izmuzne.

MATIČEK *na stran:* Zvit je, beštija; al jaz sem še bolj.

BARON: Matiček, kaj pak bo, če pravdo zgubiš? Boš moral Smrekarico jemati.

MATIČEK: Bog obvari! Te dolenjske biságe jaz ne vzamem. Vaša gnada me ne bodo obsodili, ker nam sami vse te mlade punčke pred nosom proč jemljejo.

BARON: Jaz te ne bom sodil; ampak pravica te bo sodila.

MATIČEK: Pravica gospôdo ljubi, za siromake ne mara.

BARON: Ti meniš, da se jaz s tabo norčujem?

MATIČEK: Kdo ve, če ne. Nazadnje bomo že še videli, al so zares ménili.

BARON *na stran:* Vse ve; dekle mu je vse povedalo. Še z njo moram govoriti.

MATIČEK *na stran:* Me je hotel ujeti, pak sem mu kos.

[\[uredi\]](#) **Peti nastop**

Nežka, baron, Matiček

NEŽKA *priteče, da ji sapa uhaja:* Vaša gnada, vaša gnada!

BARON *kadar jo zagleda, na stran:* Ravno prav! K Matičku. Pojdi, Matiček, pokliči Žužka, Zmešnjavo in Budalo, da se pravda kmalu naprej vzame; jaz hočem še danes vedeti, pri čem smo.

MATIČEK: Zdaj – zdaj kmalu? – Al mora Nežka tudi zraven biti?

NEŽKA *tiho k Matičku:* Le pojdi, le pojdi; drugo ti bom že povedala.

MATIČEK *gre.*

[\[uredi\]](#) **Šesti nastop**

Nežka, baron

NEŽKA: Naj ne zamerijo.

BARON: Kaj je, Nežka?

NEŽKA: So tako hudi –

BARON: Kaj hočeš?

NEŽKA *sramežljivo:* Gnádljivo gospo je začelo ščipati –

BARON: Kaj je potlej? – Pojdi k Urši, naj ji kamilice skuha. – Saj bo tebe tudi skoraj ščipalo.

NEŽKA: Oh, mene ne – to bolezen imajo le gospe; me deklice nič ne vemo o njej.

BARON: Nevesta brez ženina!

NEŽKA: Če pak Smrekarico plačam! – Saj so mi doto obljubili –

BARON: Jaz, praviš, sem ti doto obljubil?

NEŽKA *oči k tlom:* Meni se zdi, da sem jih prav zastopila.

BARON: Ja, če ti tudi mene zastopiš!

NEŽKA *oči k tlom:* Saj je moja dolžnost njim pokorna biti.

BARON: Zakaj mi pak tega préd nisi povedala? Eh, ti!

NEŽKA: Saj resnica nikoli prepozno ne pride.

BARON: Tak hočeš tedaj v boršt priti?

NEŽKA: Saj sem skoraj vsak večer doli.

BARON: Danes zjutraj si bila tako trdovratna.

NEŽKA: Danes zjutraj? – Študent za stolom –

BARON: Imaš prav; na to nisem mislil. Zakaj pak potlej nisi privolila, kadar je Žužek –

NEŽKA: Kaj je bilo treba Zužku vedeti?

BARON: Imaš spet prav. Ampak Matičku si vse povedala, kajne?

NEŽKA: Kajpakda! – Vse mu povem, le tega ne – česar vedeti ne sme.

BARON *posmehujoč se:* Ljubezniva Nežka, al tedaj obljubiš? – Če se pak zlažeš! – Da me prav zastopiš, Nežka; če dol ne prideš, ne bo ženina!

NEŽKA: Če ne bo dote in ženina, tudi ne bo Nežke za vašo gnado.

BARON *na stran:* Dobro se je odrezala! Človek se mora vanjo zaljubiti, da bi se ne hotel. *K Nežki.* Kaj bo gospa rekla, da tako dolgo ne prideš? Pojdi, pojdi k njej in reci hitro Urši, da kamilice skuha.

NEŽKA *se posmehuje:* Oh, saj ni tako hudo. Sem se morala kaj zmisliti, da sem smela k njim priti.

BARON *jo hoče objeti:* Srček moj!

NEŽKA *mu uide:* Ljudje prihajajo.

BARON *na stran:* Imam jo! Imam jo!

NEŽKA: Zdaj le hitro gnádljivi gospe povedat. *Steče, gredoč pravi k Matičku.* Pravda je dobljena.

[uredi] **Sedmi nastop**

Baron, Matiček, Budalo, Zmešnjava

MATIČEK: Nežka, Nežka! Počakaj malo! Moram za njo. *Gre.*

BARON *na stran:* "Pravda je dobljena", je rekla, se mi zdi. Predrto dekle! Zdaj spet ne vem, če sem krop al sem voda. Ko bi me oba za norca imela! – Oh le počasi – saj pravda še ni dobljena! Še ni dobljena! *Gre.*

[uredi] Osmi nastop

Budalo, Zmešnjava

BUDALO: Moram stole in mizo napraviti; bo se-sesión. *Mizo na sredo zvleče in stole okoli postavi; na mizi je tinta, papir, peresa in kup aktov.*

ZMEŠNJAVA: Imate zmerom dosti dela, Budalo!

BUDALO: Tolik-kanj, vidijo, je opraviti, da ne vem, k-kje mi glava stoji.

ZMEŠNJAVA: Verjamem, saj jaz sam skoraj na vsak drugi teden pridem.

BUDALO: Oh, kaj oni! Njih se zve-eselim, kadar pridejo. Justiciale še vendar k-kaj noter nese.

ZMEŠNJAVA: Zastonj se mačke švigajo.

BUDALO: Le kresija, k-kresija, ta je naš križ. Naj spremislijo, dvanajst pro-otokolov moram jaz sam peljati. K-kdaj je bilo to slišati? Že dvaintrideset let sem in p-praxi, nismo imeli drugega p-protokola kakor tukaj – *pokaže na čelo* - in je šlo vse dobro.

ZMEŠNJAVA: Protokol mora v glavi biti, drugo je vse nič.

BUDALO: S kmeti je pak celo ta velika te-ežava. Da mu le količkaj na križem hodi, že ga zlodej v k-kresijo nese, že vpije: "Pravica! Pra-vica!" – včasi smo mu leskovo p-pravico po hrbtu dali, pak je bilo!

ZMEŠNJAVA: To je pač res. Kmet je prevzeten ratal.

BUDALO: Tolikanj je z njim opraviti, da jim ne morem povedati. In vse to zastonj, naj premislijo, za-astonj!

ZMEŠNJAVA: Uh, osli!

BUDALO: Zdaj nam hočejo celo š-šolo napraviti. Ne vem, al bi se č-človek smejal al bi se jezil.

ZMEŠNJAVA: Traparije! Kaj si ljudje zmislijo!

BUDALO: Oh, smo jim že dali zastopiti. Ne bo šole, tako gvišno, kakor sem jaz Bu-Budalo, da bi se kresija na glavo postavila. Pak s-saj je kmet sam noče, to je še dobro!

ZMEŠNJAVA: Na hvali, da je kmet neumen; sicer bi bila naša reč pri kraju.

[uredi] Deveti nastop

Budalo, Zmešnjava, Žužek

ŽUŽEK: Je že vse pripravljeno?

BUDALO: J-je že.

ŽUŽEK: Baron bo kmalu tukaj. Hoče danes zraven biti. *K Zmešnjavi.* Gospod Zmešnjava, naj mi še kaj povedó o moji stari. Je zdrava, trdna?

ZMEŠNJAVA: Oh trdna; redi se grozno, kaj menijo.

ŽUŽEK: Je bila zmerom na to debelejšo plat. Ž

ZMEŠNJAVA: To me prav veseli, da jo poznajo.

ŽUŽEK: Tako dobro kakor njih, če ne bolj. O trijácih je bilo ravno trideset let, da sva na Gobovem gradu vkup služila, jaz za šribarja in ona za hišno. Med nami rekoč, jaz bi jo rad preskrbljeno videl.

ZMEŠNJAVA: Saj je zdaj lahko, kakor smo že govorili. Matiček jo mora vzeti.

ŽUŽEK: Baron mi je tudi zastopiti dal. Tiho, ravno prihaja!

[uredi] **Deseti nastop**

Baron, Žužek, Zmešnjava, Budalo, rihtni hlapec Baron se usede; zraven njega na desni plati Žužek, na levi Budalo. Zmešnjava stoji na strani, doli pri vratih rihtni hlapec.

ŽUŽEK: Berite, Budalo!

BUDALO: Po vrsti?

BARON: Le od kraja, le od kraja!

BUDALO bere pismo: "An das löbliche O-Ortsgericht der Herrschaft Haberburg – Jurij K-Kopriva, im Dorfe Globoko sesshaft ge-ewesener Unterthan – contra Matija Z-Zatilnik wegen Vergütung der Meliora-azionen."

ŽUŽEK: Jim bom zapopadek te tožbe v kratkem razložil, vaša gnada. Rajnki Anže Kopriva, oča Jurijev, je zapustil mitensko zemljo, zraven še sedem otrok. Jurij, najstarejši med njimi, ni mogel za kup zglihati. Zemlja je tedaj gruntni gosposki nazaj padla in je bila potlej prodana Matiju Zatilniku za devetinšestdeset rajniš. Zdaj Jurij Kopriva naprej prinese, da je njegov oča Anže namesto stare lesene kajže novo hišo gor postavil in zemljo za sto in trideset rajniš poboljšal. On pravivi tedaj, da je Matija Zatilnik dolžan ta denar njemu nazaj povrniti.

BARON: Tega bi jaz moral povrniti. Zakaj zemlja je meni nazaj padla, jaz sem jo Zatilniku prodal – s hišo vred.

ŽUŽEK: Kaj še! Kdor na mojem gruntu zida, meni zida. Kajža je stala že sto in dvajset let; pak bi jo bil še on pustil. Da se tej réči konec stori, se Jurij Kopriva najprvič v žold dá; drugi otroci si bodo že po svetu kruha iskali. Tukaj zunaj se jokajo. Če hočejo, vaša gnada, jih pustim noter priti.

BARON: Ni treba. Pak jutri – pojutrišnjem – al pak danes teden – Ta tožba se drug dan naprej vzame. Otrokom se jesti dá in naj potlej domov gredó.

ŽUŽEK glasno hlapcu: Jurij Kopriva in Matija Zatilnik imata danes teden priti. *Na stran.* Jurija ne pústi iz grada, me zastopiš?

MARKA gre in čez čas spet nazaj pride.

BARON: Le naprej, le naprej!

BUDALO bere druga pismo: "An das löbliche Ge-ericht &c. &c. Andre Zakrilovec contra den Einnehmer zu Babja dolina wegen wi-iderrechtlicher Abnamme –"

BARON. To ne sliši k meni. Le naprej!

BUDALO bere spet nekaj drugega: "An Seine Hochfreiherrliche G-Gnaden &c. Marija S-Smrekarica, Beschlüsserin zu Schwammburg, contra N. N., vulgo Matiček, Gärtner, re-espective Hausmeister bei hochgedacht Seiner freiheerrlichen Gnaden, in puncto m-mutui & promissi matrimonii."

ŽUŽEK k Marku: Matiček naj pride!

MARKA gre ven in spet pride.

ZMEŠNJAVA naprej stopi.

[uredi] Enajsti nastop

Matiček, poprejšnji

BUDALO piše: "Contra N. N." Tvoje ime?

MATIČEK: Matiček.

BUDALO: Priimek?

MATIČEK: Ga nimam, sem ga zgubil.

ŽUŽEK: Kako se tvoj oča imenuje?

MATIČEK: Naj mi povedó, kdo je moj oča?

ŽUŽEK: O le tiho, ga bomo že našli. Tedaj "contra N. N., vulgo Matiček –"

BUDALO piše.

ŽUŽEK: "Den Einspruch der obbenannten Maria Smrekarica wider die Heirath des erófterten Matiček N. N. betrefend". Zmešnjava, naj naprej stopijo! Ta gospod bodo za Smrekarico besédili; Matiček se bo pak sam odgovarjal.

MATIČEK: Jaz sam, ja. Znam jezik brusiti kakor kak doktor. Svoje denarce bom lahko tako zapravil, mi ne bo nikoli treba teh pijavk najemati.

ŽUŽEK: Tiho! – Gospod Zmešnjava, naj oní narprvič njegov reverz dol berejo.

ZMEŠNJAVA bere: "Jaz, spodaj podpisani –" Častitljiva gospóska! Jaz sicer vem, da se pravica po novih postavah ne sme drugači kakor po nemško iskati.

MATIČEK: Če je po kranjsko ne najdem, ji bom moral žvižgati. Zakaj nemško ne znam prav.

ŽUŽEK: Tiho bodi!

ZMEŠNJAVA: Ker je pak le-ta reverz mojega zóprnika po kranjsko gor postavljen, tak prosim za dispenciacion pro hoc casu, da ga bom tudi po kranjsko dol bral.

BARON: Že dobro, že dobro!

MATIČEK: Tak moj reverz po novih postavah morebiti ne velja –

ŽUŽEK: Tiho bodi! *K Zmešnjavi.* Naj berejo!

ZMEŠNJAVA bere: "Jaz, spodaj podpisani, spoznam, da mi je moja ljubezniva deklica Marija Smrekarica, kljúčarica na Gobovem gradu, dvesto gotovih kron naštelá; in obljubim iz hvaležnosti, da jo bom vzel in tudi te denarje, kadar bo hotela, nazaj povrnil. Matiček N. N." Jaz pravim, da je Matiček dolžan svojo obljubo držati, to je, Marijo Smrekarico vzeti in denarje, katere je prejel, nazaj povrniti. Častitjivi, visokovredni, imenitni gospodje! – Še nikdar ni bila tožba enake imenitnosti njih sodbi podvržena! – In za Jakobom v starem testamentu, kateri je sedem let za svojo nevesto služil –

BARON *mu v beseda pade:* Preden dalej gremo – *K Matičku:* *Al spoznaš ti svoj reverz?*

ŽUŽEK: Zdaj govóri, jezičnik!

MATIČEK: Ko bi jaz jezičnik bil, kakor pravijo, bi narprvič rekel, da le-ta podpis Matiček N. N. nobene zaveze v sebi nima. Zakaj človek brez imena ne more nič obljubiti, nič podpisati, nič dolžan biti. Ampak jaz sem pošten mož; moja vest mi je ljubši kakor dvesto kron. Jaz tedaj spoznam svoj dolg in ta reverz. Le samo to prosim zamérkati, častitljiva gospóska, da ga gospod Zmešnjava prav brali niso. V mojem reverzu ne stoji: "jaz obljubim, da jo bom vzel," ampak tako: "jaz obljubim, da jih bom vzel," to se reče, d e n a r j e . To je velik razložek.

BARON: Kako stoji noter, j o ali j i h ?

ZMEŠNJAVA: Jaz pravim: j o .

MATIČEK: Jaz pravim: j i h .

ŽUŽEK: Naj pokažejo, Zmešnjava! Bere. E-e-e - deklica e-e - gotovih - e-e-e - ha in obljubim iz hvaležnosti, da jo – jih – jo – jih – Ni mogoče brati – je ena svinja gori.

BUDALO: Ena s-svinja?

ZMEŠNJAVA: Dato non concesso. Naj bo tedaj j i h . Visoko učeni gospodje! Oní bodo lahko zastopili, da se je tukaj Matiček al nalašč al zares prepisal. Zakaj ni mu bilo treba obljubiti, da bo denarje vzel, katere mu je naštela, za katere je prosil –

MATIČEK: Katere mi je vrnila - ona je vedela, da so pri meni dobro naloženi. In potem - ko bi bil jaz obljubil njo vzeti, bi mi ne bilo treba obljubiti, da ji bom denarje povrnil.

ZMEŠNJAVA: Iz hvaležnosti, tako stoji v reverzu: "in obljubim iz hvaležnosti".

BARON *k Žužku:* Kako bomo to razločili?

ŽUŽEK *k baronu:* Na prisego ga ženímo!

BARON: V reverzu stoji, da je obljubil prejeti denar povrniti, kadar bo ona hotela. On ga mora tedaj danes povrniti, al pak naj jo vzame. K Žužku. Bomo videli, kako bo piskal; saj nima cvenka.

MATIČEK: "Kadar bo ona hotela", naj dobro preudarijo te besede, vaša gnada; o gospóski nič zraven ne stoji; to oblast, meni čas ali dan naprej pisati, kdaj sem jaz dolžan denarje povrniti, je ona sama sebi prihranila. Postavim pak, da bi jih tudi še danes povrniti dolžan bil in da bi jih vendar ne povrnil, tak je še druga klánfica zraven, da je ne morem vzeti.

ZMEŠNJAVA: Kaj za ena klánfica? Ti si obljubil, tedaj moraš.

MATIČEK: Počasi! – Nisem mogel obljubiti; tedaj ne smem.

ŽUŽEK: Zakaj ne?

MATIČEK: Zavoljo mojih imenitnih staršev!

BARON: Imenitnih staršev, kurbe sin!

MATIČEK: Ne morem se zavreči, dokler moji starši ne privolé.

ZMEŠNJAVA: Kdo so tvoji starši? Povej jih, imenuj jih!

MATIČEK: Naj malo potrpe, gospod žlahtni; jih bom skoraj našel, saj jih že sedemnajst let iščem.

ŽUŽEK: Šentani tat! Na cesti je bil najden.

MATIČEK: Zgubljen, gospod žlahtni, in ukraden sem bil, če hočejo vedeti.

BARON: Zgubljen in ukraden?

MATIČEK: Ne drugači, vaša gnada! – Na meni je veliko ležeče, sicer bi me nobeden ne bil ukradel - in to znamenje na mojih rokah – *Hoče desno roko sleči.*

ŽUŽEK *hitro:* Križček na desni roki?

MATIČEK: Kako pak oní vedo?

ŽUŽEK: Bog z nami! On je! On je!

BARON: Kdo?

ŽUŽEK: Moj Jurček!

MATIČEK: Znabiti; cigani so me za Matička imenovali.

ŽUŽEK: Si bil od ciganov ukraden?

MATIČEK štemáno: Blizu nekega gradu! – Gospod Žužek, naj me moji žlahti nazaj dajo; za mernik petic jim dober stojim.

ŽUŽEK: Sram me je! – Pak kaj bom tajil? – Natura je premagala! – Jurček! Jurček! – Ti tvoje srce nič ne pove?

MATIČEK: Nič!

ŽUŽEK: Tak objemi ga! Pritisni ga na svoje prsi!

MATIČEK: Kóga?

ŽUŽEK: Svojega očeta. *Ga objame.*

MATIČEK žalosten: O jej! O jej! – In moja mati?

ŽUŽEK: Ravno ona!

MATIČEK: Kdo?

ŽUŽEK: Smrekarica.

BARON: Njegova mati?

BUDALO: Ta-ak je ne bo vzela.

[\[uredi\]](#) **Dvanajsti nastop**

Nežka, poprejšnji

NEŽKA priteče z mošnjo denarjev: Ne bo je vzela; tukaj so denarji! Gnádljiva gospa so mi jih za doto dali; jaz plačam Smrekarico.

BARON na stran: Da bi zlodej še gnádljivo gospo – *Gre.*

[\[uredi\]](#) **Trinajsti nastop**

Poprejšnji, razen barona

MATIČEK: Nežka, le ohrani svoje denarje!

ŽUŽEK Še ta reverz zraven. *Ji dá Matičkov reverz.* S časom bo več, če Bog dá.

NEŽKA: Tak jo vzameš, nehvaležnik?

MATIČEK: Vzamem jo – za svojo mamko. To so moj oča! *Pokaže na Žužka.*

NEŽKA: Al je mogoče?

ŽUŽEK: Ja, Nežka, vse se je preobrnilo. To je moj Jurček, poglej ga, sad moje prve ljubezni.

MATIČEK: Matiček bom tudi zanaprej. To ime je bolj okroglo, sem ga bolj navajen.

ŽUŽEK: Kakor hočeš, Jurček ali Matiček. Al sin mojega srca, veselje mojih starih dni boš. Dosti dolgo sem molčal, me je sram bilo, sem tajil svoj občutek. O natura, zdaj si premagala!

MATIČEK: Še svoje dni se nisem jokal; zdaj mi solze po curkih ven silijo. Tepec, al te bo sram? – To veselje, katero jaz čutim, se ne čuti dvakrat v življenju.

ŽUŽEK: Nežka tudi nekaj bistro gleda. – Kaj velja, da jo zastopim. Tukaj ga imaš. *Ji Matička tja porine.* Iz mojih rok se ga nisi troštala.

NEŽKA: O Matiček!

MATIČEK: Nežka!

NEŽKA

MATIČEK } okoli Žužka stopita: Ljubeznivi oča!

ŽUŽEK: Še nekaj, ljuba otroka! - Jaz bom po vajino mamko pisal. Al hočem?

NEŽKA

MATIČEK } Le le očka!

ŽUŽEK: K sebi jo bom vzel – jo bom za svojo ženo spoznal in ljubil – moje srce jo je že davno spoznalo! – Otroka, še nekaj dni potrpite; jaz bom poroko z vama vred držal.

MATIČEK: Dve poroki naenkrat, juhe!

ZMEŠNJAVA: Kakor vidim, tak moje službe ne bo več treba. Pravda je dobljena.

ŽUŽEK: Dobljena je! In kar je nargorše, od obeh partij! Obljubim, da take pravde še niso imeli. Oni morajo pri nas ostati, jaz jih v svate povabim; oni bodo moj starešina . *Gredó.*

BUDALO: Hočem protok-kol skleniti?

ŽUŽEK *kadar gre:* Vi, Budalo, tudi zraven pridite. Kaj se vam zdi o tej današnji pravdi?

BUDALO: Pri moji duši, jaz ne vem, k-kaj bi rekel; to je moja májninga. *Gre.*

[\[uredi\]](#) **Zastor**

[\[uredi\]](#) **Četrty akt**

Mostovž z rožami prevlečen, poln lučic. Spredaj na strani stoji miza in stol.

[\[uredi\]](#) **Prvi nastop**

Matiček, Nežka

MATIČEK: Ha, ha, ha! Sméjaj se, ljuba moja!

NEŽKA: Sem svoje dni slišala, če je človek bolj poreden, več sreče ima.

MATIČEK: Še včeraj sem bil sam na svetu kakor tuj človek, nisem vedel, čgà sem; in danes naenkrat svoje starše najdem. – Res je, da tako imenitni niso, kakor sem préd menil; pak boljši bodo vendar kakor cigani.

NEŽKA: Nisi nič drugega našel?

MATIČEK: Mojo Nežko.

NEŽKA: Jo ljubiš?

MATIČEK: Ko bi tolikanj jezikov imel, kolikor imam las na glavi, bi ne mogel izreči, kako grozno jo ljubim.

NEŽKA: Lažnivec! Resnico govôri!

MATIČEK: Narbolj resnično od vseh resnic!

NEŽKA: Nesramnež, kaj jih je mari več?

MATIČEK: To se ve, da jih je več. Stara neumnost sčasom modrost rata in iz starih, majhnih laži sčasom mlade, velike resnice venkaj rasejo. Zato je tolikanj resnic. Kakor postavim: resnice, katere vemo in ne smemo povedati, zakaj veliko resnic se mora zamolčati; resnice, katere hvalimo in ne verjamemo, zakaj veliko resnic se ne sme verjeti; prisege zaljubljenih, zvestost mladih žen, solze starih bab, siromačija skopih, bogatija bahačev, obljuba gospode; o, takih resnic ni konca in kraja! Al narbolj važna resnica je moja ljubezen proti Nežki.

NEŽKA: Kaj mi poveš! – No, ti že moram verjeti. – Matiček, povej mi zdaj, kaj bo pak danes na večer? Al hočem baronu beseda držati?

MATIČEK: Dol v boršt priti, meniš?

NEŽKA: No ja?

MATIČEK: Nikar dol ne hodi!

NEŽKA: Kakor hočeš.

MATIČEK: Obljubi mi. da ne boš dol hodila.

NEŽKA: Iz srca rada! – Meni je veliko laže, da se mu zlažem.

MATIČEK: Svojo pravo resnico mi povej!

NEŽKA: O jaz nisem tako učena kakor ti; imam le eno.

MATIČEK: Me zelo ljubiš?

NEŽKA: In kako zelo!

MATIČEK: To ni veliko.

NEŽKA: No!

MATIČEK: Veš, da v ljubezni preveč še zadosti ni.

NEŽKA: Jaz ne znam tako lepo govoriti kakor ti. Al to ti povem, da zunaj mojega možička ne bom nobenega ljubila.

MATIČEK: To ne bo po gospôsko, al pámetnejši bo, to ti obljubim. Že velja!

[\[uredi\]](#) **Drugi nastop**

Gospa, Matiček, Nežka

GOSPA: Sem dejala, da bosta spet vkup. Meni verjemi, Matiček, kolikanj za naprej vasuješ, tolikanj sam sebi kradeš. Vse nate čaka.

MATIČEK: Je res, skoraj sem pozabil. To je moj izgovor! *Nežko prime.* Al mi morejo za hudo vzeti? *Jo hoče proč peljati.*

GOSPA *Nežko nazaj drži:* Bo kmalu za tabo prišla.

[\[uredi\]](#) **Tretji nastop**

Nežka, gospa

GOSPA: Medve bova gvante premenili; je že vse pripravljeno?

NEŽKA: Ne bo treba, vaša gnada! Ž

GOSPA: Tako? Si se premisiila?

NEŽKA: Matiček –

GOSPA: Ti me hočeš goljufati!

NEŽKA: Moj Bog!

GOSPA: Jaz vem, da Matiček ne bo dote proč metal.

NEŽKA: Kako pak menijo, vaša gnada?

GOSPA: Tako menim le: ti se z mojim gospodom zastopiš; tebi je žal, da si mi kaj povedala. O jaz te poznam. Poberi se! *Hoče iti.*

NEŽKA *se na kolena vrže:* Za božjo voljo, vaša gnada! – Oní ne vedó, kaj za eno krivico mi storé. Saj so bili vselej tako dobri z mano!

GOSPA *jo gor vzdigne:* No, kaj je? – Sama ne vem, kaj sem že rekla – če jaz namesto tebe v boršt grem, ljubka, tak ja ti ne greš dol; ti si svojemu možóvu zvesta in mojega mi nazaj daš.

NEŽKA: Oh, kako so me ustrašili, vaša gnada!

GOSPA: Sem bila malo prenegla. *Jo na čelo kušne.* Kam ti je rekel priti?

NEŽKA *ji roko kušne:* V boršt, pod véliko lipo.

GOSPA: Tukaj, vzemi pero in piši mu cédelc! *Pokaže na mizo.*

NEŽKA: Kaj jaz bom pisala?

GOSPA: Moraš!

NEŽKA: O jejmene, kaj bodo rekli!

GOSPA: Vesel bo – nič se ne boj.

NEŽKA *se usede in gnádljiva gospa diktira.*

GOSPA: "Kak fletno bo doli pod lipo zeleno – kak fletno bo doli."

NEŽKA *piše:* "Pod lipo zeleno -" Kaj še?

GOSPA: Že dosti! Kaj meniš, da ne bo zastopil?

NEŽKA: Imajo prav. *Papir vkup zgane.* S čim bova pak zapečatile?

GOSPA: Z iglo, le hitro! Jo kmalu nazaj pošlje, namesto da bi pisal. Zunaj pak napiši: "Naj mi pečat nazaj pošljejo!"

NEŽKA *cédelc z iglo vkup pripne in ga v aržet vtakne.*

[uredi] Četrty nastop

Tonček, kakor dekle oblečen, Jerca, druge punčke, gospa, Nežka

JERCA: Vaša gnada, tukaj so deklice; jim rožice prinašajo.

GOSPA: De te, lepe so! – Mi je žal, punčke, da vas vseh ne poznam. – *Pokaže na Tončka.* Čgà je ta bóžica, ki je tako sramežljiva?

JERCA: Ta ni iz naše vasi, vaša gnada; je le tako prišla – smo si malo teh svojih.

GOSPA: Prav fletna je. Tolikanj rožic ne morem nositi, tako moram že od ene same narpréd vzeti. *Vzame rožo od Tončka in ga na čelo kušne. K Nežki.* Al se ti ne zdi, Nežka – da enemu glih vidi?

NEŽKA: Ravno sem hotela reči.

TONČEK *na stran, roke na srce položi:* Oh!

[uredi] **Peti nastop**

Punčke, Tonček med njimi, Jerca, gospa, Nežka, baron, Jaka

BARON *kadar noter stopi proti Jaku:* Tak ga ni bilo v Ljubljani?

JAKA: Ni ga živ človek videl.

BARON: Prekleti fant! Vrat mu bom zavil, če ga še enkrat najdem.

JAKA *kateri se kmalu, kakor pride, k deklicam spravi, Tončka gleda in mu pečo gor vzdigne:* Ho! Ho! Tiček, smo tukaj!

GOSPA *se ustraši in nazaj stopi.*

NEŽKA: Nesrečni fant!

BARON: Tako, tako, žena!

GOSPA: Saj vidiš, da jaz sama strmim; kaj meniš, da sem jaz –

BARON: O vem, vem – in danes zjutraj?

GOSPA: Ne bom ti več tajila. Jaz sem ga pustila k meni priti, če hočeš vedeti. Medve sva začeli, kar so zdaj otroci dokončali. Ti si zraven prišel, kadar sva ga oblačili; fant se je tvoje jeze zbal in je ušel; jaz sama sem se prestrašila. Kar se je potlej zgodilo, je vse strah naredil.

BARON *k Tončku:* Zakaj pak nisi v Ljubljano šel?

TONČEK: Vaša gnada – –

BARON: Čakaj, beštija!

JERCA *tjavendan:* Naj mene poslušajo, vaša gnada. Saj vedó, kadar k meni pridejo in me objamejo, tak vselej pravijo: "Jerca, če me rada imaš, ti dam, kar le hočeš."

BARON *rdeč rata:* Al jaz?

JERCA: Oní, oní, vaša gnada. Naj mi dajo Tončka, da bo danes z mano plesal, jaz jih bom prav rada imela.

BARON *na stran:* Fant jo je poučil, ni drugače.

NEŽKA: Otroci pravico govoré.

GOSPA: Tako, tako, ljubeznivi mož! – Ti moji senci ne upaš; jaz pak take reči o tebi slišim! – Celó ta nedolžnost se ti že ne smili; sram te bodi!

BARON *na stran:* Ne smem se ganiti.

[uredi] **Šesti nastop**

Poprejšnji, Matiček

MATIČEK *k baronu:* Vaša gnada, kaj bomo pak mi imeli, če bodo oní dekliče obdržali? Godci in ti drugi že čakajo.

BARON: O le vzemi jih, le vzemi jih! Matiček, kaj boš ti tudi plesal; saj si se danes zjutraj na nogo udaril.

MATIČEK *se za nogo prime:* Saj me še malo boli; pak bo že prešlo. *K dekličem.* Pójdimo, dekliči!

BARON *ga nazaj zasučé:* Ta je bila tvoja sreča, da je zemlja tako mehka bila.

MATIČEK: To se ve, sicer –

BARON: In da si se lepo vkup vzel, kadar si skočil –

MATIČEK: Sem moral.

JAKA *ga k sebi obrne:* V tem času se je Tonček proti Ljubljani tiral.

MATIČEK: Zijalo! Ko bi se bil nate usedel, bi bil pak osla jezdaril.

BARON *ga k sebi obrne:* In ti si njegovo pismo v aržatu imel.

MATIČEK: To se ve! Kaj me neki sprašujejo, kadar tako vedó? *K dekličem.* Pojdimo, pojdimo, dekliči!

JAKA *Tončka k njemu privleče:* Tukaj je ena, katera ti pod nos pove, da si lažnik.

MATIČEK: Tonček! – *Na stran.* Zlodjev fant!

BARON: Si se zbrihal?

MATIČEK: Kaj menijo, nič kaj – al Tonček –

BARON: Pravi, da je on skočil.

MATIČEK: Znabiti, če sam pravi. Jaz se zavoljo tega ne bom z njim prepiral.

BARON: Tak sta oba skočila?

MATIČEK: Zakaj pak ne? – Oní ne vedó, kako je, kadar koga cepetec prime; on mora skočiti, da bi ne hotel. In kadar so oní hudi, vaša gnada, tak mora vsakteri poskočiti.

BARON: Oba naenkrat!

MATIČEK: Kaj je že? Saj sva vendar živa in zdrava. Greste al ne, dekliči?

BARON: Da te vsi šentej! Al komedijo igramo? *Se sliši marš, kateri zmerom bliže prihaja.*

MATIČEK: Že prihajajo, jih slišite. Dekliči, zdaj le hitro; vsaka s svojo tovarišico, kakor sem vam že povedal. Pojdi, Nežka! *Gredo hitro, Jerca k Tončku skoči.*

[\[uredi\]](#) **Sedmi nastop**

Tonček, Jerca, baron, gospa

JERCA: Matiček je rekel, vsaka s svojo tovarišico.

TONČEK *potuhnjen:* Meni se nič ne ljubi.

JERCA: Vesel bodi!

BARON: Poberi se!

JERCA: Saj bo z mano plesal, kajne, vaša gnada?

BARON: Naj pleše za mojo plat, da si noge polomi!

GOSPA: Prebleci se hitro in potlej pridi! *Jerca in Tonček stečeta.*

[\[uredi\]](#) **Osmi nastop**

Baron, gospa

GOSPA *Z vetrnico zelo maha.*

BARON: In ti mu rečeš spet priti?

GOSPA: Kaj ga pak že dekletu ne privoščiš? *Hoče iti.*

BARON: Ne boš tukaj ostala?

GOSPA: Saj veš, da mi ni dobro.

BARON: Počakaj malo zavoljo tvoje Nežke; sicer bom menil, da si jezna.

GOSPA: Saj že prihajajo. To je pač nedolžno veselje! – Usediva se tukaj dol.

BARON *na stran:* Neslanarije! *Baron in gnádljiva gospa se usedeta.*

[\[uredi\]](#) **Deveti nastop**

Baron in gospa sedeča. Godci marš naredo. Budalo z velikim pušeljcem. Kmečki fantje, dva in dva po vrsti. Potlej Zmešnjava, Matiček, za njima Žužek. Dekličiči, dve in dve. Zadnji dve neseta krancelc iz belih in rumenih rožic spleden. Za njimi Nežka. Godci se spredaj na ena stran ustopijo. Drugi v dveh vrstah: deklīči na eno, fantje na drugo plat.

[\[uredi\]](#) **Deseti nastop**

Tonček preoblečen, Jerca in poprejšnji Tonček in Jerca pritečeta in se v vrsto ustopita. Kadar je marš dokončan, se začne petje. Tistikrat dve punčki iz vrste stopita, krancelje tja neseta in ga baronu dasta. Nežka gre za njima in napred zapoje.

NEŽKA *proti baronu:*

Čast in hvala
vselej dala njim se,
vaša gnada, bo.

proti drugim:

Ve, deklīči,
vi, fantiči,
le zapojte za manó!

VSI: Čast in hvala itd. itd.

DVE DEKLICI:

Da so milost nam skazali
in nedolžnost spoštovali.

NEŽKA: Čast in hvala itd. itd.

VSI: Čast in hvala itd. itd.

DVA FANTA: Da so strili nam veselje, dopolniti naše želje.

NEŽKA: Čast in hvala itd. itd.

VSI: Čast in hvala itd. itd.

DVE DEKLICI:

Ve, dekliči,
vi, fantiči,
le zapojte, le za njo.

VSI: Čast in hvala itd. itd.

DVA FANTA:

Ve, dekliči,
vi, fantiči,
le zapojte, le za njo.

VSI: Čast in hvala itd. itd.

Nežka na kolenih; v tem času ji baron krancelj na glavo déne. Kadar že petje h koncu gre, Nežka barona pocuka, mu pokaže cédelc in z roko na glavo seže. Baron stori, kakor da bi krancelje popravil, cédelc vzame in ga hitro v nedrje vtakne. Petje gre ven. Nežka gor vstane, se pripogne in gre na svoj kraj z onima dvema. Baron naglo gor vstane, naprej skoči, cédelc ven zvleče, z roko mahne, kakor da bi se v prst zbodel, ga stisne in sesa; pogleda cédelc in vidi, da je z iglico pripet, tistikrat pravi.

BARON: Šentane žené, da ne morejo brez iglic celó nič opraviti. *Iglico na tla vrže in cédelc kušne.*

MATIČEK kateri vse to vidi, pravi k Žužku: Ena mu je cédelc stisnila, je bil z iglo zapečaten. Héntaj, dobro se je zbodel!

BARON bere cédelc narpred od znotraj, potlej tudi od zunaj, kjer stoji, da ima iglico nazaj poslati. Išče na tleh, jo pobere in v rokav vtakne.

MATIČEK: Ti zaljubljeni ljudje so vendar le norci; zdaj je celó iglico pobral. Méni, Bog ve kaj íma nad iglico kakega dekleta.

NEŽKA in GOSPA si druga drugi pomigujeta in na barona kažeta.

BARON gre na svoj kraj, kjer je préd sedel.

MATIČEK k Žužku: Jaz moram vendar začeti, sicer se nobeden ne gane. *Prime Nežko za roko in pravi proti baronu:* Smemo, vaša gnada?

BARON pokaže, da se ima le zasukati.

MATIČEK stopi h godcem, vrže denar v gosli in zapoje:

Je cvedla 'na rožca med trnjem lepo, al zbodel sej' eden, k' je segal za njo.

Se gode ena gorenjska: Matiček in Nežka plešeta.

TONČEK popade Jerco, vrže denar v gosli in zapoje:

Imam eno ljubo,
me ljubi, to vem,
na tihem zdihujem,
povedat ne smem.

Pleše z Jerco.

BARON *vstane in pravi:* Dosti bo, ljubi moji ljudje! Mojo gospo že glava boli. Pojdite pak k županu, plesajte tam, jejte in pijte na mojo bradó, kolikor se vam ljubi!

JERCA: Pogačo tudi?

BARON: Tudi, Jerca! *Jo k sebi na stran pokliče in ji dá iglico.* Tole iglico daj Nežki, kadar bo sama; me zastopiš? In da nobeden ne bo videl –

JERCA: Kaj pak bo z njo?

BARON: Le daj ji in reci, pod veliko lipo ji bom že drugo povedal.

GOSPA *k Nežki:* Pridi z mano, se bova preoblekli. *Baron in gospa gresta po eni plati dol, Nežka za gospo.*

Godci marš naredé in gredo po drugi plati, vsi drugi za njimi, razen Matička in Žužka.

[uredi] **Enajsti nastop**

Matiček, Žužek Matiček hoče za onimi iti, pak ga Žužek nazaj drži.

ŽUŽEK: Matiček, eno besedico! Imam nekaj na srcu, kar ti moram povedati. Tvoja Nežka je punčka, da pod soncem para nima. Al to ti povem, nikar ji preveč ne upaj. Baron – baron –

MATIČEK: Ne bo je grudil. Za to jim jaz dobro stojim, očka.

ŽUŽEK: Al jo grozno zahaja. – Jaz vem, kaj je meni naročeval. To moram pak vendar reči, da sem jo vselej stanovitno našel.

MATIČEK: Tako bo še za naprej. Kadar je treba kako žensko prekvantati, so oní mož za to. Pak vedó, da jaz tudi nisem zadnjih eden. Al kar Nežko zadene, jim povem, da mi je zvesta; zbrisana pak, e comme!

ŽUŽEK: Me veseli. Ti se že znaš ženiti; imaš lahko srce. Si se po žlahti vrgel.

MATIČEK: Veliko srce imam in to je polno zaupanja v mojo ljubico. Če mi je namenjeno, da moram vendar goljufan biti, tak se bom podal v to sladko nadlogo. – Bom mislil: oženjen sem – ta ni bila zvesta, tak nobene več ni in ne bo. *Nazaj pogleda; kar vidi Jerco, katera nekoga išče.*

[uredi] **Dvanajsti nastop**

Matiček, Žužek, Jerca

MATIČEK: He, he, Jerca! Si naju poslušala?

JERCA: Oh, to pak ne; pravijo, da ni lepo.

MATIČEK: Pak je včasih dobro.

JERCA: Jaz sem le nekoga iskala.

MATIČEK: Eh ti! – Kaj tako že znaš? Saj dobro veš, da ni tukaj.

JERCA: Kdo?

MATIČEK: Tonček.

JERCA: Kaj mar njega iščem? Saj vem, kje je. Jaz bi le Nežko rada.

MATIČEK: Kaj ji pak hočeš, Jerca?

JERCA: Nič takega, nič. Iglico ji imam dati.

MATIČEK *hitro in glasno*: Iglico, iglico! – Kdo ti jo je dal? Tako majhna in se že podajaš na take službe – *Se ujame in potlej bolj tiho reče*. Ti vse prav narediš, Jerca; ti si pridna, si moja –

JERCA Kaj se pak jeziš nad mano? - Bom rajši šla.

MATIČEK *jo nazaj drži*: Nikar, saj ni moja resnica. Kajne, Jerca, to iglico so ti gnádljivi gospod dali, da jo imaš Nežki nesti? S to iglico je bilo neko pisemce zapečatenó, kajne? Vidiš, da vse vem.

JERCA: Zakaj me pak vprašaš, če vse veš?

MATIČEK *v mislih*: Kako so že rekli, kadar so ti iglico dali?

JERCA: Ravno tako, kakor ti praviš: "Jerca, daj tole iglico Nežki in reci ji, da ji bom drugo pod veliko lipo povedal."

MATIČEK: Pod veliko –

JERCA: Lipo. Potlej so še zraven postavili: "Glej, da te nobeden ne bo videl."

MATIČEK: Jih moraš ubogati, Jerca. To je dobro, da te nobeden ni videl. Le lepo jih ubogaj; povej Nežki, kakor so ti gnádljivi gospod rekli; pak nič drugega ji ne smeš povedati.

JERCA: Zakaj bom pak kaj drugega pravila? Ti meniš, da sem otrok? *Steče*.

[\[uredi\]](#) **Trinajsti nastop**

Matiček, Žužek

MATIČEK: Očka!

ŽUŽEK: Kaj je?

MATIČEK *s težko sapo*: To ni za prenesti!

ŽUŽEK: Kogá?

MATIČEK *roke na prsih*: Kar mi je to dekle povedalo, mi leži na srcu kakor goreči žarek.

ŽUŽEK *se smeje*: Tvoje véliko srce, polno zaupanja! Iglica ga je zbodla, pak je že vkup padlo.

MATIČEK: Res je, očka! – Al naj spremislijo –

ŽUŽEK *reče za njim, kur je prej Matiček rekel*: "Če mi je namenjeno, da moram vendar goljufan biti, tak se bom podal v to sladko nadlogo. – Bom mislil: oženjen sem!"

MATIČEK: Človek govori, kakor se občuti. Al kar to moja ljubico, katera z iglicami kupčuje, am tiče, jim povem, da še nisva tako blizu vkup, da bi nárazen ne mogla. – Tak pod lipo tedaj, pod lipo –

ŽUŽEK: To je le! – Prazno morebiti, te je pak že zmotilo. Kdo ti je povedal, da hoče ravno tebe goljufati? Al si že vse preudaril, da jo kmalu tako tjavendan obsodiš? Al veš, da se bo tudi gvišno pod lipo znašla? Zakaj? S kom? Na kaj za eno vižo? Kaj bo tam govorila? Kaj bo delala? – Ljubi moj sin, sem misil, da si bolj preudaren.

MATIČEK: Imajo prav, očka, prav in še trikrat prav! Al taka je le naša slabost: kadar se človek po občutkih spusti, mu je bolje potlej. Imajo prav! Préd se mora reč preudariti in dobro pregledati, potlej šele obsoditi. Zadosti, da zdaj vem, kje imata vkup priti. Bog jih obvari, očka. *Gre*.

[\[uredi\]](#) **Štirinajsti nastop**

Žužek sam

ŽUŽEK: Tudi tebe. Upam, da se ne bo prenaglil. Zdaj moram narpred Nežko iskati, da ji vse povem. - Meni bi bilo žal, ko bi se ta ženitev raztrgala, preden jo zavozlamo. *Gre*.

[\[uredi\]](#) Zastor

[\[uredi\]](#) Peti akt

Boršt na koncu vrta. Na vsaki plati je utica iz vej. Spredaj klop iz maha. Noč.

[\[uredi\]](#) Prvi nastop

Jerca sama

JERCA *drži v eni roki pomarančo, v drugi laterno z lučjo: V utico na levi plati, je rekel; tedaj tukaj noter – Kaj neki misli Matiček? – To, kar mi je zapovedal, lahko opravim. Se imam skriti, je rekel, in kadar bo zažvižgal, naglo z lučjo ven stopiti. Potlej, je rekel, mi bo še tri pomaranče dal. *Matička, katerega ne spozna, zagleda in zavriska. Ha! Skoči v utico na levi plati.**

[\[uredi\]](#) Drugi nastop

Matiček v kmečki suknji in klobuku, Budalo, Gašper, godci in drugi fantje z baklami, katere še niso užgane.

MATIČEK *narprvič sam, vidi Jerco: Ta je Jerca! Je že notri. Ogleduje druge, kateri počasi prihajajo in okoli tapajo, ter pravi z globoko štimo. Dober večer, možje! Ste vkup?*

GAŠPER: Smo že.

MATIČEK: Koliko je ura?

GAŠPER: Enajst bo. *Gleda proli nebesom. Mesec še ni gori.*

BUDALO: Š-še ga ni.

MATIČEK: Tukaj, v tej utici se bomo skrili, če bo treba; jaz, Budalo in ti, Gašper. Kje si?

GAŠPER: Tukaj. I kaj pak bo?

MATIČEK: Boš kmalu videl. Neko pošteno dekle in neki gospod imata shod pod to lipo. Jima bomo čast naredili.

BUDALO: Ha, ha! Že zastopim, neko p-pošteno dekle –

GAŠPER: Moj gospodar ima hudiča v glavi.

BUDALO: I-ima ga.

MATIČEK: Vi, godci, pojdite tukaj gor na hribec, skrijte se za grmovjem! Kadar boste luč videli, jo pak urežite, kakor sem vam že povedal. In vi z baklami, pridite fantini! Zdaj le pojdite, le pojdite! *Gredo. H Gašperju.* Gašper, ti pak v utico - boš županovo Jerco notri našel - da je strah ne bo. *K Budalu.* Vi, Budalo, pojdite malo na stran; kadar boste kaj ljudi čuli, mi pridite povedal. *Gredo. Gašper v utico, Budalo na stran v boršt.*

[\[uredi\]](#) Tretji nastop

Matiček sam

MATIČEK: O žené, žené! Kaj ste ve za ene kače! – Kako se sukate in zvijate okoli nas; sam méd, sama dobrota vam je na jeziku – in tistikrat – nas narbolj pičite! – Ubogi možjé! Vsi roge nosite, vsi! – Razloček je samo ta, da eni vedó, drugi pak ne. – – Skoraj bi jih bila meni tudi stavila: in s kom? – Z baronom! – Pri moji duši, ta mi je preneumen. – Rajši službo popustim, rajši grem še nocoj med cigane! – Z baronom! – Al je kaj boljši kakor jaz? – Vzemi mu denarje, žlahto, ime, potegni mu dol to prazno odejo in postavi ga tja, kakor je človek sam na sebi, tak ne bo vreden, da bi on meni služil. – Tiho! – Nekdo prihaja. – *Gre na stran.*

[\[uredi\]](#) Četrty nastop

Matiček, gospa, oblečena kakor Nežka, Nežka, oblečena kakor gospa

NEŽKA: Res, res; Matiček bo tudi prišel; Žužek mi je rekel.

GOSPA: Pojdi kam; to mi pa že ni prav.

NEŽKA: Oní se tresejo, vaša gnada; kaj jih zebe?

GOSPA: Mraz mi je.

NEŽKA: Saj mene ne potrebujejo; bom malo na stran stopila.

GOSPA: Nikar, je rosa.

NEŽKA: O saj sem navajena.

MATIČEK: Je rosa!

NEŽKA *na stran stopi, od Matička čez.*

[\[uredi\]](#) Peti nastop

Matiček, Tonček, baron, gospa, Nežka Matiček in Nežka na strani

TONČEK *poje sam pri sebi:* Da polna plamena ljubezen ognjena razd'jala me bo –

GOSPA *na stran:* To je Tonček!

TONČEK *stoji:* Tiho, tukaj se nekaj majè. Se moram le hitro v utico spraviti, kamor mi je Jerca rekla priti. – Ovbe! Neka ženska je –

GOSPA *poslušá:* Da bi ga vendar!

TONČEK *jo ogleduje:* Meni se zdi, da je Nežka.

GOSPA *na stran:* Ko bi moj mož zdaj prišel!

BARON *se pokaže doli v dnu teatra.*

TONČEK *se bliža, prime gospo za roko, katera se brani:* Je že, je že, moja ljubezniva Nežka! Na tvoji mehki ročici, na tvojem zdihovanju te spoznam – in zastonj moje srce ne bije tako hitro –

GOSPA *tiho:* Proč pojdi!

TONČEK: Če te je usmiljenje proti meni v ta boršt pripeljalo –

GOSPA: Pojdi, pravim; Matiček bo kmalu tukaj.

BARON *se bliža in pravi na stran:* Nežka je, se mi zdi.

TONČEK *h gospe:* Oh, Matička se ne bojim; saj vem, da njega ne čakaš.

GOSPA: Koga pak?

BARON *na stran:* Nekdo je pri njej.

TONČEK: Al te ni danes baron prosil, da se imaš tukaj znajti? – Sem že slišal, kadar sem za stolom čepel.

BARON *jezen na stran:* Tukaj je le spet, ta nesrečni paglavec!

MATIČEK *na stran:* Pravijo, se ne sme poslušati!

NEŽKA *na stran:* Kako pak že kvasi!

GOSPA *k Tončku*: Lepo te prosim, pusti me.

TONČEK: Kaj mi boš pak dala za mojo pokorščino?

GOSPA: Kaj? – Ti hočeš –

TONČEK: Kušni me narprvič trikrat zase in potlej dvajsetkrat za tvojo gospo.

GOSPA: Ti se podstopiš?

TONČEK: Zakaj ne? – Gnádljivi gospod namesto Matička, jaz pak namesto gospoda. Goljufan ni nobeden tako daleč kakor Matiček.

MATIČEK *na stran*: Aj ti tat!

NEŽKA *na stran*: Zadosti, da je študent.

TONČEK *hoče gospo objeti*.

BARON *se mednju ustopi, hoče gospo kušniti, pak ravno ujame Tončka, da njega kušne*.

GOSPA *gre na stran*.

MATIČEK *na stran*: Lepo nevesto bi bil dobil! *Poslušá*.

TONČEK *barona za suktnjo šlata*: O, jejmene, to je baron! *Beži in gre v utico, kjer je Jerca*.

[uredi] Šesti nastop

Matiček, baron, gospa, Nežka

MATIČEK *se bliža*: Zdaj bom –

BARON *meni, da k Tončku govori*: To je za tvojo pokorščino! Dá Matičku eno za uho.

MATIČEK: Ha! – Gre na stran in se riba po licu. Da te vendar! – – Ni dobro, kadar se preveč sliši.

NEŽKA: Ha, ha, ha, ha! *Se glasno smeje na strani*.

BARON *h gospe, katero za Nežko drži*: Tega fanta jaz ne zastopim! Dam mu eno za uho in on se smeje.

MATIČEK *na stran*: Mara on!

BARON: Tak zavoljo njega ne bom mogel stopinjice storiti – **H gospe**. Al za vse to jaz nič ne maram; zraven tebe bom nocoj vse pozabil.

GOSPA *se sili govoriti kakor Nežka*: Menijo?

BARON *jo za roko prime*: Ti se treseš?

GOSPA: Me je strah!

BARON *jo hoče na čelo kušniti*.

GOSPA: Nikar prenašlo! Kaj menijo, da sem jaz –

MATIČEK *na stran*: Lepo, lepo!

NEŽKA *na stran*: Začetek je dober.

BARON *jo za roko prime*: To je ročica! Mehka kakor polhek! Moja žena ima leseno proti tvoji.

GOSPA *na stran*: Ste ga videli!

BARON: In tile prsteci – *Roko kušne*.

GOSPA: Tak je tedaj ljubezen –

BARON: Ljubezen – je fábula srca; resnica je užitek, katera me k tebi pripelje.

GOSPA: Tak njih gospo nič več ne ljubijo?

BARON: Tisto ravno ne; še jo imam rad, al kadar je kdo tri leta oženjen, kaj meniš, ljubezen tako modra rata.

GOSPA: Kaj pak hočejo od nje?

BARON: Kar v tebi najdem.

GOSPA: Kaj vendar?

BARON: Kaj jaz vem! Nekaj, kar nase vleče, kar vabi, kar se brani, kar odbija – i kaj vem! – Žené menijo, da je vse storjeno, kadar nas ljubijo. Komaj začnejo ljubiti, tak nas ljubijo in nas ljubijo danes kakor včeraj, jutri kakor danes in tako večno naprej, da smo mi siromaki hkrati siti in lačni.

GOSPA na stran: Kaj za en nauk!

BARON: Zares, Nežka, jaz sem že sam dostikrat mislil. Mi iščemo veselje, katero bi pri njih najti imel, pri drugih, zato ker ga ne znajo vsak dan ponoviti.

GOSPA z jezo: Tak žené bi vse to storiti imele?

BARON: Može pak nič, meniš? – Pojdi naturo pre narediti, če moreš. Naša dolžnost je, da žené dobimo, in njih –

GOSPA: Njih dolžnost –

BARON: Je nas držati. Ravno to je, kar one pozabijo.

GOSPA: Jaz ne bom pozabila.

BARON: Jaz tudi ne.

MATIČEK na stran: Jaz tudi ne.

NEŽKA na stran: Jaz tudi ne.

BARON gospo za roko prime: Tukaj ého odgovarja; bolj tiho govôri. Tebi ni treba na to misliti; ti si tako lepa, prijetna, priljudna; le malo bolj svoje glave bodi, tak boš narljubeznivejši med vsemi ženami. Nežka, gospod, kakor sem jaz, svojo beseda drži. Tukaj imaš denarje, še enkrat tolikanj, kakor sem ti obljubil. Veselje, katero zdaj pri tebi uživam, mi vse obilno plača. Vzemi še ta prstan in nosi ga za znamenje, da me ljubiš.

GOSPA se prikloni: Nežka vse vzame.

MATIČEK na stran: Al more bolj nesramna biti!

NEŽKA na stran: Dota je že v rokah!

BARON na stran: Vzela je; zdaj jo že imam.

GOSPA posluša: Nekaj šumi.

BARON: Nekdo prihaja; pojdiva ta čas noter v utico, da mimo odide.

GOSPA: Brez luči?

BARON jo s sabo vleče: Čemu nama je luč? Saj ne bova nič brala.

MATIČEK na stran: Z njim gre, pri moji duši! – Oh, jaz sem kmalu mislil. *Se bliža.*

BARON *se okoli obrne in vpraša glasno:* Kdo gre mimo?

MATIČEK *glasno:* Jaz!

BARON *tiho h gospe:* Matiček je! – Proč beži.

GOSPA: Bom kmalu za njimi prišla. Gre v utico na desni plati in baron teče v boršt.

[uredi] Sedmi nastop

Matiček. Nežka

MATIČEK *gleda v temi za gospo, katero za Nežko drži, in za baronom:* Tukaj noter v utico sta šla, zdaj ju imam! – Neumni možje, kateri druge ljudi najemajo, da bi kaj izvedeli, če jih žené ne goljufajo; vendar minejo cela leta, da nič ne zvedó. Od mene bi se učili, od mene! Jaz sem svojo lažnico kmalu prvo noč še pred poroko zalezal. *Hitro gor in dol hodi.* Vsaj vem, pri čem sem - to je dobro, da ne maram veliko zanjó.

NEŽKA *se počasi bliža in pravi na stran:* Tako tedaj misliš? Čakaj, mi boš pokoro delal!

MATIČEK: Zdaj bom zažvižgal. *Prste v usta vtakne, kakor da bi hotel zažvižgati.*

NEŽKA *se sili tako govoriti kakor gospa:* Kdo je?

MATIČEK *z jezo:* Kdo je? Nekdo, kateri si vošči, da bi ga bila smrt zadavila, preden je bil rojen –

NEŽKA: Ha! Matiček je!

MATIČEK *jo ogledúje in pravi hitro:* Vaša gnada!

NEŽKA: Tiho govôri!

MATIČEK: Sam Bog jih je pripeljal! Kaj menijo, kje je njih gospod?

NEŽKA: Maram zanj! – Povej mi –

MATIČEK *hitro:* In Nežka, moja nevesta, kaj menijo, kje je?

NEŽKA: Tak vsaj tiho govôri!

MATIČEK *hitro:* Moja lepa, zvesta ženica! – Tukaj v to utico sta se zaprla. Ljudi bom poklical, jima bom pustil zagosti in posvetiti.

NEŽKA *mu usta zatisne in pozabi govoriti z gospenjo štimo:* Bodi pameten!

MATIČEK *na stran:* Šentaj, Nežka je!

NEŽKA *z gospenjo štimo:* Grozna krivica se ti godi, Matiček.

MATIČEK *na stran:* Beštija! Ujeti me hoče!

NEŽKA: Midva jima morava povrniti.

MATIČEK: Al čutijo kakšne željé?

NEŽKA: Al jih čutim? – Saj sem ženska!

MATIČEK: Vaša gnada, samá sva – noč je – kdo nama brani?

NEŽKA *na stran:* Kako ti jo bom dal za úho!

MATIČEK *na stran:* To bi bilo fletno, ko bi jaz – –

NEŽKA: Pak me moraš tudi malo ljubiti.

MATIČEK: Njih ljubiti, angelček! – Al še ne vedó, kako grozno jih ljubim?

NEŽKA *malo jezna*: Ne vem, al bi ti verjela.

MATIČEK *se na tla vrže*: Oh vaša gnada, jaz gorim od ljubezni! Srce mi bo razdejala, če me ne uslišijo.

NEŽKA: Al si pak tudi premislil?

MATIČEK: Vse sem premislil –

NEŽKA: Da ljubezen –

MATIČEK: Naj mi dajo njih ročico!

NEŽKA *s svojo pravo štimo, mu dá za úho*: To jo imaš!

MATIČEK: Da te zlodej! Ta je bila dobra!

NEŽKA: Dobra! In ta! Mu še eno dá.

MATIČEK: Uh! Kaj misliš, za božjo voljo!

NEŽKA *ga udari skoraj pri vsaki besedi*: "Vaša gnada, jaz gorim od ljubezni. Srce mi bo razdejala, če me ne uslišijo" –

MATIČEK *'se smeje in vstane*: O veselje! O milost! O srečni Matiček! Le tepi ga! In kadar ga boš tako stepla, da bo ves črn, tak vsaj svojega tepenega božčka ljubi – O srečni človek, kateri je od ženskih rok tepen!

NEŽKA: Zakaj si pak gnádljivo gospo hotel zapeljati, priliznjeneč? – Skoraj bi se ti bila jaz vdala – to se zastopi, namesto moje gospe –

MATIČEK: Kaj meniš, da te nisem poznal?

NEŽKA *se smeje*: Poznal si me? Čakaj, to ti bom vrnila!

MATIČEK: Narpred me tepeš in potlej si še jezna name. Nežka, to je preveč! Ampak povej mi, kako jaz zdaj tebe tukaj najdem? Menil sem, da si z njim v utico šla.

NEŽKA: Ti si trapež; je bilo nekemu drugemu nastavljeno, pak si se ti ujel. Kaj sem jaz kriva, da se namesto ene lisice dve ujameta?

MATIČEK: Kdo bo pak drugo lisico ujel?

NEŽKA: Njegova žena.

MATIČEK: Njegova žena?

NEŽKA: Njegova žena.

MATIČEK: O Matiček, Matiček! Obesi se! To ti ni noter padlo! – O šentane žené, sam zlodej vas uči! Tak ta je bila? –

NEŽKA: Gnádljiva gospa.

MATIČEK: Al res?

NEŽKA: Boš dobil! *Pokaže z roko, kakor da bi mu hotela za úho dati*.

MATIČEK: O kaj, ti le gladiš – al baron, baron – ta me je préd počil, da sem tri lune videl.

NEŽKA: Prevzetni človek, ponižaj se!

MATIČEK *doli poklekne*: To je moja dolžnost; na kolena se vržem in spoznam, da sem proti tebi osel.

NEŽKA *se smeje*: Ubogi baron, kaj si je prizadel –

MATIČEK: -- da je svojo ženo dobil. *Zmeram kleči.*

[\[uredi\]](#) **Osmi nastop**

Baron pride iz dna teatra in gre naravnost proti utici, katera mu je na desni plati. Matiček, Nežka

BARON *sam pri sebi*: Ne pride za mana; morebiti je notri ostala.

NEŽKA *tiho k Matičku*: Baron Naletel.

BARON *noter v utico*: Nežka, si notri?

MATIČEK *tiho*: Notri jo išče –

NEŽKA *tiho*: Ni je spoznal.

MATIČEK: Če hočeš, bova ta špas naprej gnala. Ji roko kušne.

BARON *se okoli obrne in méni gospo videti*: Moja žena! Moški pri njej na kolenih! – Ha! Da bi zdaj meč imel! Se bliža.

MATIČEK *gor vstane in govori z debelo štimo*: Ja, srček moj, nikdar ne bo konec moje ljubezni!

BARON *na stran*: Ha, ta je bil danes zjutraj pri moji ženi! *Se na čelo udari.*

MATIČEK: Pojdiva v to utico; saj vedó, da ne morem čakati.

BARON *na stran*: Vsi hudiči!

MATIČEK *jo pelje proti utici in pravi tiho*: Ga slišiš, kako kolne? *Glasno.* Tukaj mi ne bo treba skoz okno skočiti kakor danes zjutraj.

BARON *na stran*: Vse, vse pride na dan!

NEŽKA *blizu utice na levi plati*: Preden noter greva, morajo malo okoli pogledati, če naju nobeden ni čutil.

BARON *glasno*: Nobeden!

NEŽKA *steče v utico, kjer so Jerca, Gašper in Tonček.*

[\[uredi\]](#) **Deveti nastop**

Baron, Matiček

BARON *Matička prime.*

MATIČEK *stori, kakor bi se bil grozna ustrašil*: Gnádljivi gospod!

BARON *ga spozna*: Há, beštija, ti tukaj? *Ga prime za roko.*

[\[uredi\]](#) **Deseti nastop**

Budalo, Matiček, baron

BUDALO: Al me ni si k-klical?

BARON: Kdo je?

BUDALO: Jaz, B-Budalo.

BARON: Ravno prav. Držite ga!

BUDALO: K-koga?

BARON: To beštijo!

BUDALO: Jaz – jaz nisem za to g-gor vzet.

BARON: Držite ga, al vas ubijem!

BUDALO *prime barona.*

BARON: Osel! *Ga od sebe pahne.*

[uredi] **Enajsti nastop**

Poprejšnji, Žužek, Zmešnjava

ŽUŽEK: Meni se zdi, da je baron. Kaj neki vpije?

BARON: Kdo je?

ŽUŽEK: Vaša gnada, jaz, jaz.

BARON: Žužek. In drugi?

ŽUŽEK: Zmešnjava.

BARON: Žužek, kje so?

ŽUŽEK: Tukaj.

BARON *ga za roko prime in mu poda Matičkovo roko:* Naj primejo tega človeka in naj ga trdno držé. Zmešnjava – *Ga išče.*

ZMEŠNJAVA: Tukaj –

BARON *ga pelje k utici na levi plati:* Oní naj stojé pred to utico in naj nobenega ven ne pusté.

BUDALO: Ha, ha – gnádljivi g-gospod so!

BARON: Tihó, živina! – *K Matičku, jezo nazaj drži.* No, Matiček, mi boš odgovoril?

MATIČEK: Bom moral, vaša gnada. Oní znajo vsem zapovedati, le sami sebi nič.

BARON *z nazaj držano jezo:* Sam sebi nič!

ŽUŽEK *na stran:* Ima pač prav.

BARON: Jezičnik! – Le sekaj, le sekaj jo, besedo – Kaj je bila za ena ženska, katero si v utico peljal?

MATIČEK: Kdaj?

BARON: Zdaj, ravno zdaj.

MATIČEK: Tisto pač. Je bila – ena ženska

BARON: Ste slišali, gospodje?

ZMEŠNJAVA *se čudi:* Slišali smo.

BARON: In kaj za ena ženska?

MATIČEK: Ena, katera me prav rada ima.

BARON *k drugim:* Ste zastopili?

BUDALO *se čudi:* Hm, hm!

BARON: Al le-ta ženska ni že s kom drugim zvezana?

MATIČEK: En velik gospod je imel en čas z njo opraviti, pak se je naveličal: zdaj ji jaz bolj dopadem.

BARON *hitro:* Bolj do – – *Se ujame in nazaj drži.* V tej reči on pravico govori: zakaj, gospodje, kar to zadene. je že ona sama obstala.

BUDALO: O-obstala?

BARON: Pregreha je očitna: zdaj mora tudi grešnica na dan priti. *Gre v utico.*

[\[uredi\]](#) **Dvanajsti nastop**

Poprejšnji, razen barona

ZMEŠNJAVA: To je prav!

ŽUŽEK *k Matičku:* Kaj si storil, ljubi moj sin?

MATIČEK: Enega norca! Kar to zadene, je že ona sama obstala: kar se tega tiče, je že sama priznala.

[\[uredi\]](#) **Trinajsti nastop**

Poprejšnji, baron, Tonček

BARON *govori v utici in nekoga ven vleče, katerega ne pozna:* Vse je zastonj, zastonj se braniš; tvoja ura je prišla! Ven, le ven! *Tončka ven zvleče.* Moja sreča je, da z njo otrók nimam! – Jaz bi jih zadavil.

TONČEK: Kaj mi hočejo, za božjo voljo!

MATIČEK: Tonček!

BARON: Fant!

ŽUŽEK: Ha, ha!

BARON *ves srdit:* Že spet ta prekleti fant! *K Tončku.* Kaj si notri delal?

TONČEK *s strahom:* Sem se skrtil, ker sem se njih bal.

BARON: Budalo, pojdite vi noter in pripeljite jo ven!

BUDALO: K-koga?

BARON: Mojo ženo.

BUDALO: Kaj njih g-gospo iščejo? *Budalo gre v utico.*

[\[uredi\]](#) **Štirinajsti nastop**

Poprejšnji, razen Budala

BARON: Bomo videli, da ni fant sam noter bil.

TONČEK: Saj bi se tudi bal sam biti.

[\[uredi\]](#) **Petnajsti nastop**

Poprejšnji, Budalo in Gašper

BUDALO *nekoga ven vleče, kateri se še ne vidi:* Naj le pridejo, vaša gnada; saj se ve, k-kdo je.

GAŠPER: Če je kaj falênega, naj Matička primejo. Jaz sem nedolžen.

MATIČEK: Gašper!

BUDALO: G-Gašper!

BARON: Al vas hudič moti? *Hoče v utico iti.*

ŽUŽEK: Naj mene pusté, vaša gnada. Ta reč ni sama na sebi. *Gre noter.*

BUDALO: Ta reč je zelo zm-mešana.

[\[uredi\]](#) **Šestnajsti nastop**

Poprejšnji, Jerca, Žužek Jerca ven vleče.

ŽUŽEK: Nič naj se ne bojé, vaša gnada, jaz jim dober stojim, da se jim ne bo nič hudega zgodilo.

JERCA pride z lučjo ven vsa boječa. *Čez čas se zaslišijo godci in neke luči zmerom bliže prihajajo.*

MATIČEK: Jerca!

BARON: Peklenske pošasti! Kaj se godi? – Godci – Ta svetloba –

[\[uredi\]](#) **Sedemnajsti nastop**

Poprejšnji, Nežka, vetrnico pred obrazom drži.

BARON: Ha, tukaj je le! *lo popade za roko.* Gospodje, po tem, kar ste slišali in videli. boste zdaj obsodili, kaj taka žena zasluži.

NEŽKA poklekne in pusti glavo dol viseli.

BARON: Vse zastonj!

ŽUŽEK poklekne pred baronom.

BARON: Vse zastonj!

VSI: pokleknejo.

BARON: In ko bi vas sto bilo!

[\[uredi\]](#) **Osemnajsti nastop**

Poprejšnji, gospa pride iz druge utice, potem fantini z gorečimi baklami in godci.

MATIČEK migne godcem, da imajo jenjati.

GOSPA se vrže pred baronom na kolena: Vsaj jaz bom sprosil!

BARON vidi gospo in Nežko: Ha! Kaj je to?

BUDALO: Tukaj so g-gnádjljiva gospa.

BARON hoče gospo vzdigniti: Ti si bila? *Milo kakor kdo, kateri prosí.* Bom moral za odpuščanje prositi?

GOSPA: Na mojem mestu bi bil ti rekel: vse zastonj, vse zastonj! In jaz ti danes tretjič odpustim. *Vstane.*

NEŽKA: Jaz tudi. *Vstane.*

MATIČEK: Jaz tudi. *Vstane.*

VSI vstanejo.

BARON: Hotel sem vam oči zbrisati in vi ste z mano ravnali kakor z otrokom.

GOSPA: Al ti je žal?

BARON k Nežki: Tvoje pisemce –

NEŽKA: So gnádjljiva gospa diktirali.

BARON: Tak sem njej odgovor dolžan. *Gospa roko kušne.*

GOSPA: Vsakemu svoje! *Dá mošnjo denarjev in prstan Nežki.*

NEŽKA: Matiček, poglej!

MATIČEK: Bravo! Namesto ene dote imam zdaj tri.

TONČEK *poklekne:* Meni – odpuščanje!

BARON *s smehom Tončku:* Ti si že dobil, kar ti sliši. *Pokaže z roko, da mu je za úho dal.*

TONČEK: Jaz?

MATIČEK: Vaša gnada, na moja lica: tako zna gospôda pravico deliti.

BARON *s smehom:* Na tvoja lica? – Ha, ha, ha! – K aj ti praviš, žena?

GOSPA: Ljubi mož, vsakdanje ljubezni si se naveličal; vsaj danes boš moral spoznati, da moja ljubezen proti tebi ni bila vsakdanja. Znaprej bom vedela tvoj nauk dopolniti.

BARON *ji roko kušne:* Današnji dan je zame dober nauk. – Ljuba moja, povej mi, kaj ti je noter padlo, da si se z godci in v taki svetlobi prikazala?

GOSPA: Jaz – jaz sem jih tukaj našla.

MATIČEK *k baronu:* Vaša gnada, oní so se hoteli namesto mene oženiti. Za to dobroto sem jim godce in te prijatelje najel.

BARON *k Matičku:* Tak ti moram hvaležen biti. Vi, godci, pri meni ostanite; dokler se Matiček ženil ne bo, mi ne hodite iz grada!

ŽUŽEK: Kake tri al štiri dni naj počakajo, vaša gnada, če smem prositi. Sem pisal na Gobov grad po svojo Smrekarico; jaz in moj sin se bova naenkrat ženila.

BARON: Tudi prav, tudi prav.

MATIČEK: Zdaj jo imam, če kateri človek more kdaj reči, da jo ima. Juhe! – Nežka, vesela bodi! Kaj se sramuješ kakor kmečka nevesta? *Godci zagodejo.*

MATIČEK *poje:*

Zdaj zapojmo, zdaj ukájmo!

Eden drug'mu ogenj dajmo!

Jeza, žalost, le na stran!

Dan's je moj veseli dan.

TONČEK *poje:*

Žalostna je duša moja,

misli moje so v Ljubljani.

JERCA *poje k Tončku:*

Tiho bodi, jaz bom tvoja,

le ostani, le ostani!

VSI! Zdaj zapojmo, zdaj ukájmo!

MOŽJE *Eden drugmu*

ŽENE *Ena drugi }*

ogenj dajmo!

Jeza, žalost le na stran!

Dan's je moj veseli dan!

NEŽKA *poje k baronu:*

Brez zamere, vaša gnada!

Kar sem strila, nisem rada,

pak sem mogla – take smo! Mi dekličiči in ženice

za moža in za petice

tako le se mujamo.

GOSPA *poje:*

Brez zamere, vse sma take,

lepe, zale korenjake

me štemámo, ljubimo.

Če le vendar ni drugači,

kadar se ljubezen spači,

vam, možaki, zveste smo.

BARON *poje:*

Povasuje vsaka rada,

al je stara al je mlada,

zlasti če je mož neslan.

Potrpimo! Kaj se hoče? –

Kadar pak že ni mogoče,

pak mahnimo tud' na stran!

NEŽKA *poje:*

Le mahnimo! – Al zadeli,

da bi zlodja v seb' imeli, n

ič ne bodo, da vedó!

O, možje, ste pravi tiči,

al vas vendar mi, dekliči,
kadar hoč' mo, ujamemo.

MATIČEK *poje:*

Je 'n fantič, k' rogé nam stavi,
njemu se L j u b e z e n pravi,
tisti repetnice ima.

Veš zakaj? – Zato da lože
z ene do te druge rože
sem in tja frfulit zna.

VSI: Zdaj zapojmo, zdaj ukájmo!

MOŽJE *Eden drugmu*

ŽENE *Ena drugi }*

ogenj dajmo!

Jeza, žalost, le na stran!

Dan's je moj veseli dan!

Konec

A